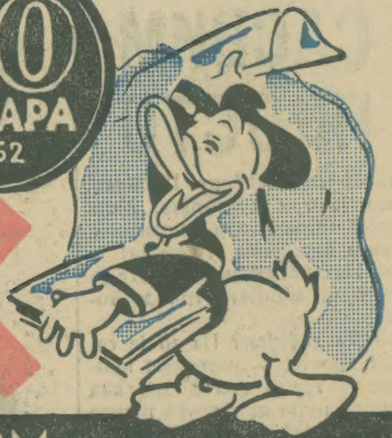
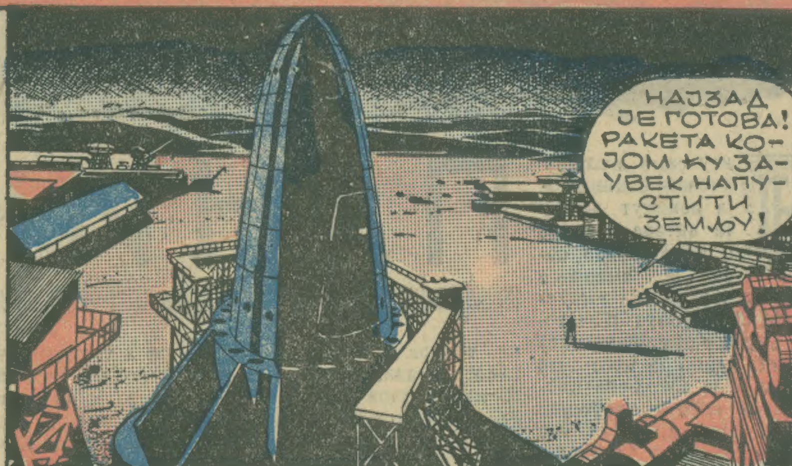
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXI — Број 411
Субота, 14 новембар 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

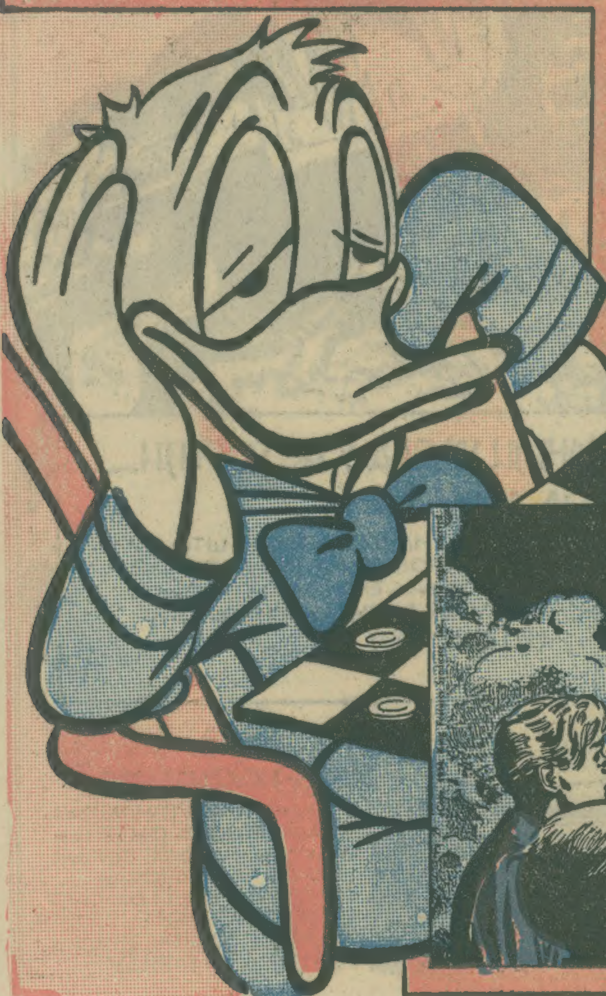

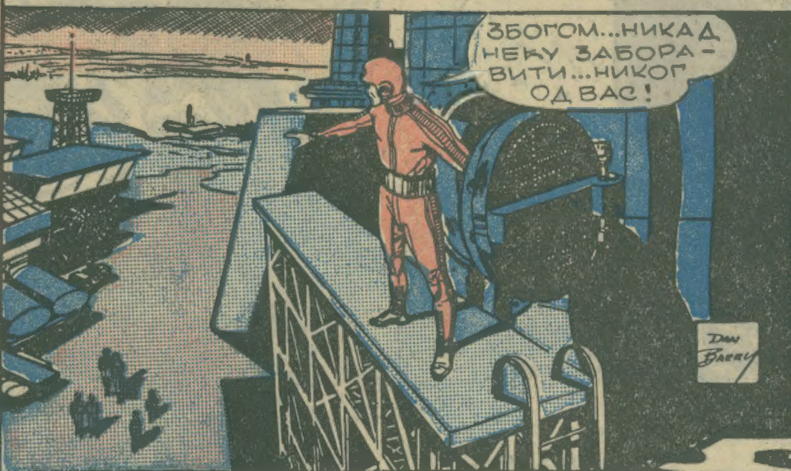

Т.-21/59

САСВИМ ПРОСТО

Професор Алберт Швајцер, имао је три доктората. Неки његов завидљиви познаник, једном приликом запита га:

— Интересује ме како сте успели да добијете три доктората.

— Да добијем? Па то је сасвим просто. — одговори професор. Трећи сам добио кад сам већ имао два, други пошто сам имао већ звање доктора, а први су ми дали зато што у то време нисам имао ниједан.

ЛОВ НА РЕТКУ АНТИЛОПУ

Група зоолога и ловаца је кренула у мочваре Сомалије у потрази за ретком антилопом — дибатанг која живи у овом подручју. Циљ им је да улове две овакве антилопе и да их допреме у зоолошки врт.

БРЗО, ЧЕСТО И ВИСОКО

Манго је плод дрвета које се култивише већ преко 6.000 година. Дрво је пореклом из тропских предела Азије а доцније је пренето у друге

крајеве света. Расте веома брзо и често достиже висину од 30 метара, а његов плод у облику крушке дуг је око 15 см.

ПАНИКА

Нису само људи подложни паници која некипут захвата читаве градове и народе, као када је америчка радиомрежа Колумбија емитовала вест 30 октобра 1938 године о искрцавању Марсоваца на Земљу. Још пре него што је емисија била завршена многи људи су клечали побожно се молећи богу, други су већ бежали из великих градова, трећи су упућивали последње поздраве родбини и пријатељима, а они најтрезвенији су се гушали у полициским станицима и редакцијама листова тражећи информације.

Колективна паника захвата исто тако и животиње само је њу много теже објаснити. Тако су септембра 1914 године милиони пацова извршили прави напад на мало пристаниште Коблак у Сијамском Заливу. Пузали су се по зидовима кућа, прекрили кровове а затим се сви спустили на жало и једни за другим зашли у воду настављајући свој очајнички пливачки марш према пучини. Упркос нападима хиљаде кобаца, сокола и врана. Многи су следећих дана виђани чак и на 30 километара далеко од обале, а они који нису настрадали од птица и риба, посустали од умора и исцрпености, утопили су се и море је избацило стотине хиљада њихових лешева Као да су били омамљени звуцима какве чаробне фруле они су слепо и фанатично отишли у смрт.

У области Москве појавиле су се 1914 године хиљаде удружених веверица које су незадрживо и без страха прелазиле у густим колонама улице, баште и фабричка дворишта. Слично је и са скандинавским глодарима: леминзи се у гомилама бацају у реке, језера и мора. Ако на воденој површини угледају какав брод они се успужу уз његове бокове, прекрију палубу, терасе, прамац и крму све до врха катарки а у стању су чак и да проузрокују потапање брода. Познато је да су леминзи 1932 године напали Осло и испунили степеништа, спратове и подруме многих кућа великог града. Када у таквом махнитом стању поворке леминга наиђу на какву крупну животињу или човека хватају се и са њима у коштац. У случају да се две гомиле леминга које се крећу једна ка другој сретну долази између њих до борбе на живот и смрт и потпуног истребљења једне од непријатељских „војски“.

Хорде истоврсних животиња које без разлога али фанатично и незадрживо крећу о одређеном правцу потсећају на заслепљене трупе које јуришају у смрт. Познате јужноафричке антилопе-скакачице које су нормално мирни преживари захваћене колективним заносом постају незадрживе звери. Неочекивано сложно оне се устреме у неком правцу и крећу у прави крсташки поход, носе све пред собом, руше урођеничке кућице и обарају дрвеће, уништавају зелене саване и газе и убијају лавове, пантере и људе. Под њиховим оштрим копитама згажена су читава стада оваца и њихови пастири, а из земље преко које оне пређу ишчупано је све корење.

Хорде газела као у делиријуму сатима неуморно галопирају праћене леопардима, шакалима и другим месождерима који их нападају кад, посустале, успоре трк. Хиљаде некада мирних антилопа одлазе у непознатом правцу да би изненада, као опијене пустињом, ишчезле. Пре неколико година њихова трка у смрт била је тако жестока да су превалиле преко 1500 километара, савладале планинске литице и урвине речних клисура да би се стигавши до мора, у фронту широком 50 километара уморне и жедне у плитком жалу хаљапљиво напиле слане воде од чега су све угинуле.

ЈУБИЛЕЈ »ИВИЦЕ« НА ПАНТАЛОНАМА

Оштра, испеглана ивица на панталонама, такозвани „буг“, слави ове године шездесети рођендан. „Проналазак“ испеглане ивице приписује се енглеском владару Едварду VII који је у то време био принц од Велса. За време боравка у једној немачкој бањи, 1899 године, ухватила га је олуја с кишом, тако да су му и капут и његове панталоне с ногавицама округлим као сулундар скроз покисли. Свратио је у прву радњу да купи нове панталоне. Оне које му је трговац изнео, имале су, зато што су биле дуго савијене, оштре ивице. Едварду су се панталоне свиделе и обукао их је одмах, без пеглања. Ивица на панталонама била је „рођена“.

СВЕ СТАЛО

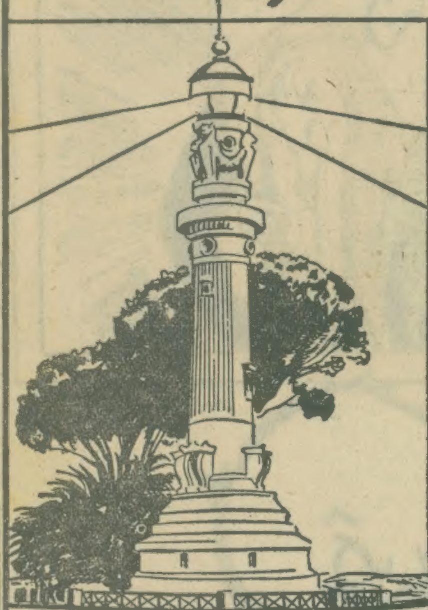
Готово сви становници Њујорка, којих је 24 јануара 1925 године било око шест милиона, изишли су на улице и кровове кућа да посматрају потпуно помрачење Сунца. Грађанству су се придружиле и

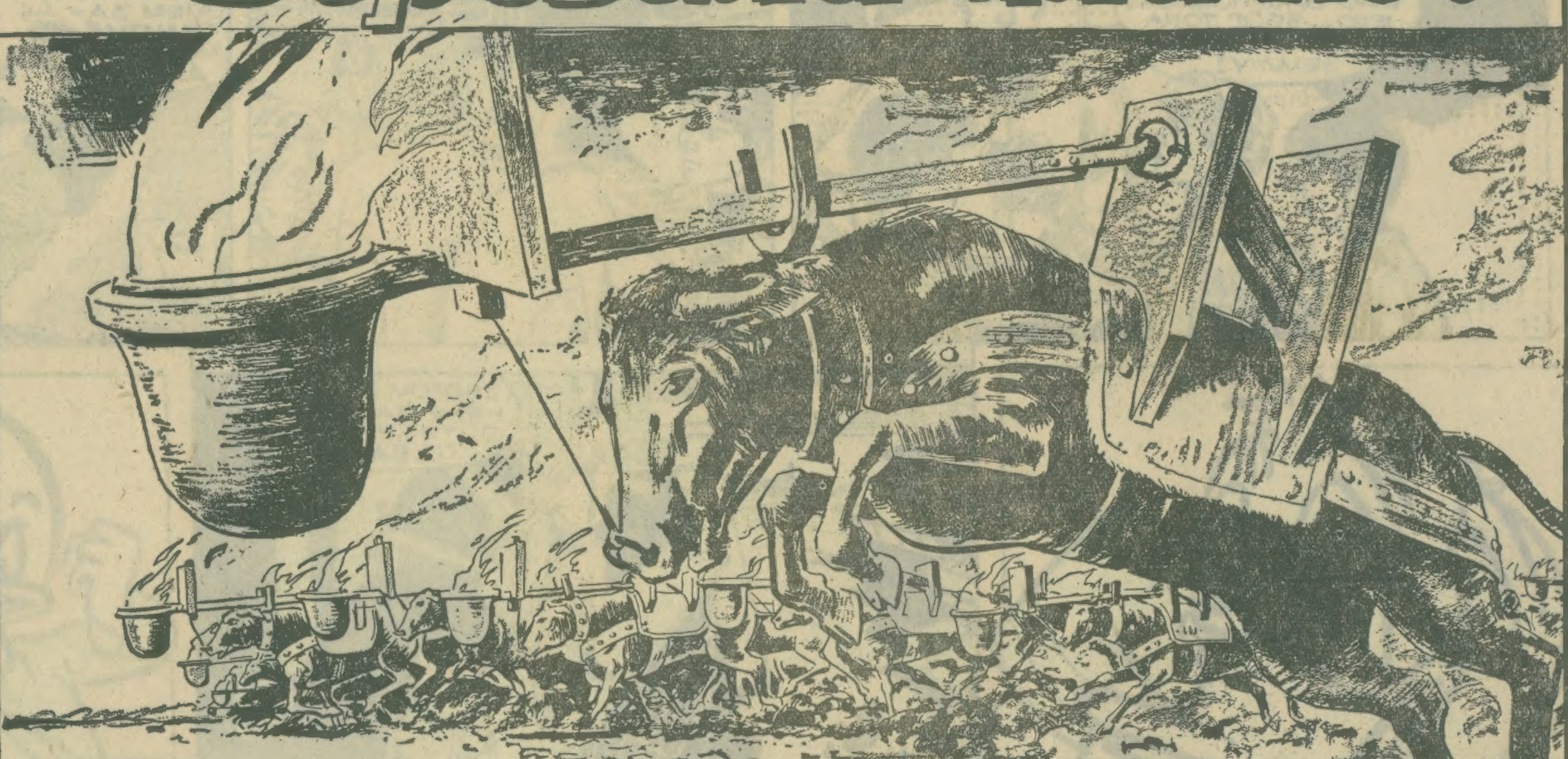
све власти. Волстрит, финансиска метропола света, био је у то време потпуно празан. Ниједно возило ни у ком делу града није се покренуло што за један милионски град претставља јединствен случај у историји, а за читавих десет минута није зазвонио ниједан телефон.

Ripley's

Веровали или не!

СВЕТИОНИК
НА БРЕГУ ЂАНИКОЛО У РИМУ, ПОКЛОН ИТАЛИЈАНСКЕ КОЛОНИЈЕ У АРГЕНТИНИ, НАИЗМЕНИЧНО БАЦА БЕЛУ, ЦРВЕНУ И ЗЕЛЕНУ СВЕТЛОСТ — БОЈЕ ИТАЛИЈАНСКЕ ЗАСТАВЕ

НАЈСТРАШНИЈИ НАПАД У ИСТОРИЈИ — БИТКУ КОД АНКАРЕ
МОНГОЛИ СУ ПОЧЕЛИ НА ТАЈ НАЧИН ШТО СУ НА НЕПРИЈАТЕЉА ПОСЛАЛИ 100 РАЗЈАРЕНИХ БИКОВА ОД КОЈИХ ЈЕ СВАКИ НОСИО ПО КОТАО СА УПАЉЕНОМ СМОЛОМ
(20 ЈУЛ 1402)

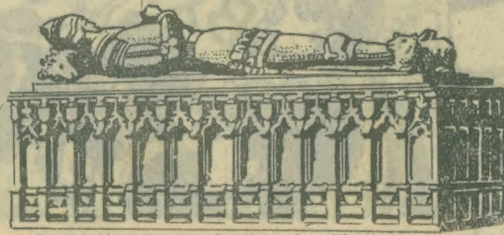
ЛИМУН
У ОБЛИКУ ОКТОПОДА САЗРЕО ЈЕ У ВРТУ ФРЕНКА СКОВИЛА ИЗ ФИЛБРУКА (КАЛИФОРНИЈА)

МАЛА УДОВИЦА — ГРЕЈС СЕЛСБИ
(1194—1259)
3 ПУТА СЕ УДАВАЛА И 2 ПУТА БИЛА УДОВИЦА ПРЕ НО ШТО ЈЕ НАВРШИЛА 10 ГОДИНА
ПРВИ ПУТ СЕ УДАЛА КАД ЈЕ ИМАЛА 5 ГОДИНА И ИСТЕ ГОДИНЕ ПОСТАЛА ЈЕ УДОВИЦА

КАД ЛЕБДИ У ВАЗДУХУ КОЛИБРИ ТРОШИ НА ГРАМ ТЕЖИНЕ ИСТО ОНОЛИКО ЕНЕРГИЈЕ КОЛИКО И ХЕЛИКОПТЕР

ГРОБ ХЈУА КОЛВЕЛИЈА
У ВАНВЕРИЈУ (ЕНГЛЕСКА) КРАСИ СТАТУА ВИТЕЗА СА ОВЦОМ ЗБОГ ТОГА ШТО ЈЕ ЗА ЖИВОТА КОЛВЕЛИ — КОЈИ ЈЕ БИО ВИСОК 213 САНТИМЕТАРА СВАКОГ ДАНА ЈЕО ПО ЈЕДНУ ОВЦУ

НЕ СМЕ...

Британци су решили да пониште закон по коме такси шофер мора стално да држи у руци комад гајтана. Кад некога вози један крај гајтана држи он, а други путник. У случају опасности или невоље путник мора да повуче гајтан. Али није смешан само овај закон кога се, наравно, већ деценијама нико више не придржава. Британски законик садржи још и

друге несхватљиве одредбе. За најапсурднијим међу њима дао се у потрагу сарадник „Дејли хералда" Морис Фаренс. Засад он наводи ове:

У Енглеској нико не сме:

да стоји на дасци прозора нити да неког постакне на то,

да на улици пере аутомобил,

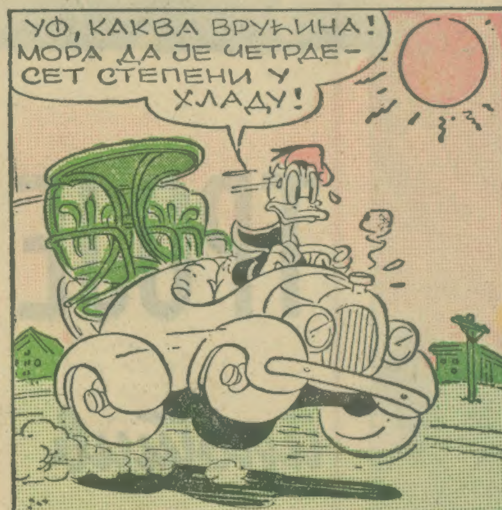
да пријатељу без дозволе прода поштанску марку (за прекршај следује казна од 20 фунти),

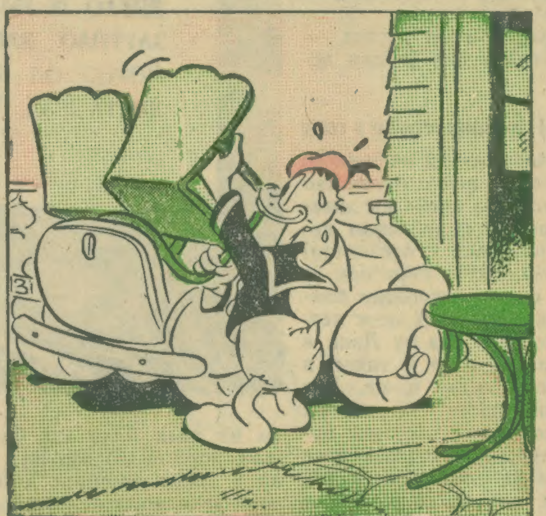
да на улици свира у бродску сирену,

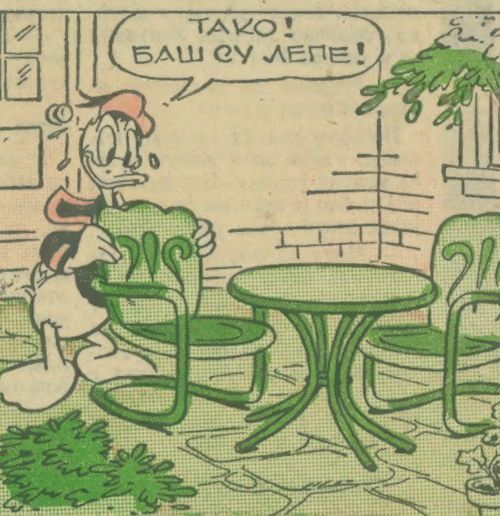
да на улици „трчи" за својом женом ако се она због тога љути.

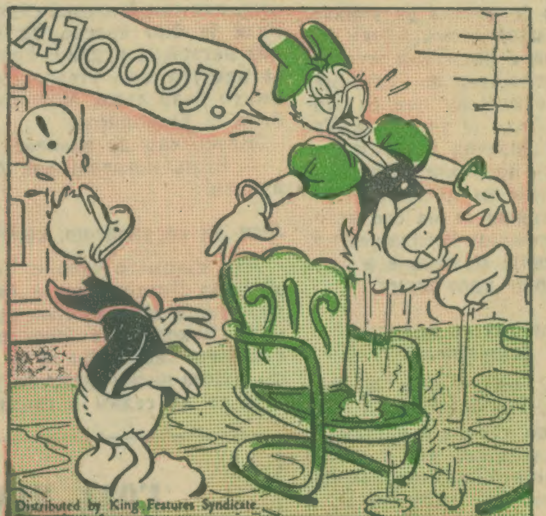

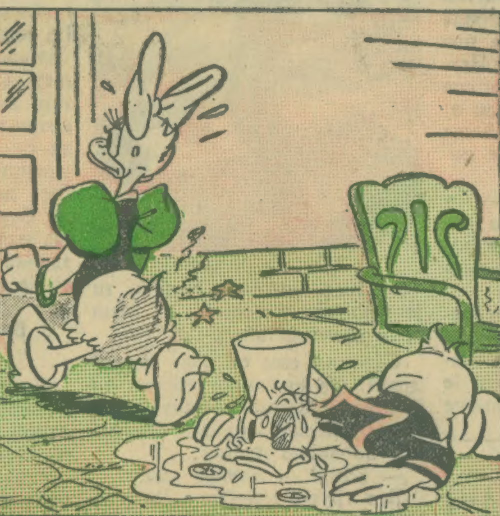

ЈЕЛО

као школски предмет

Може се доста јести а и поред тога да се лоше храни. Не само превише обилна храна, већ и сасвим једнолика може бити штетна за здравље. У многим економски неразвијеним земљама недостатак протеина и масти нарочито ствара тешке проблеме. Пре кратког времена једна комисија за испитивање исхране у Африци установила је да у најсиромашнијим крајевима Црног Континента око 60% одраслих становника још није јело месо, а 36% маст, уље и маслац. Сви ти људи нису недовољно, већ погрешно храњени.

Исти проблеми постављају се у Тунису. Да би то питање решиле туниске власти су предузела интересантну иницијативу: у народним школама је уведен нов обавезан предмет: „познавање хране". Тако деца већ уче од чега се састоји и шта садржи која храна као и којој категорији она припада. Даље, које су количине хране и који састојци неопходни човеку. План о предавању овог предмета израђен је у Министарству уз помоћ три међународне организације: УНИЦЕФ, ФАО и УНЕСКО.

Један интересантан експеримент туниских школских власти

У МНОГИМ ШКОЛАМА ТУНИСА ДЕЦА ИМАЈУ ПРАКТИЧНУ НАСТАВУ. ЊИХОВ РУЧАК У ШКОЛСКОЈ КАНТИНИ САСТОЈИ СЕ ОД ОНЕ ХРАНЕ О КОЈОЈ ИМ ЈЕ ТОГА ДАНА ГОВОРЕНО НА ЧАСУ.

СВИ ПРОДУКТИ СУ ПОДЕЉЕНИ У ШЕСТ РАЗНИХ ГРУПА. УЧИТЕЉ ПОКАЗУЈЕ ХРАНУ, А ДЕЦА МОРАЈУ ДА МУ ОДГОВОРЕ КОЈОЈ ГРУПИ ОНА ПРИПАДА.

СВАКО ДЕТЕ ИМА ПО ЈЕДНУ КУТИЈУ СА ШЕСТ ПРЕГРАДА ЗА СВАКУ ОД ШЕСТ ВРСТА ХРАНЕ КОЈУ МОРА ДА СТАВИ У ОДРЕЂЕНИ ДЕО.

ТРОЈЕ против дивљине

ОД ДЕТИЊСТВА ПРИВЛАЧИЛА ГА ЈЕ ПРИРОДА — ПОТОЦИ, ШУМЕ, ЈЕЖЕВИ и ЈАЗАВЦИ — ДВЕ ГОДИНЕ ТРАЈАЛЕ СУ ПРИПРЕМЕ ЗА ОДЛАЗАК У ДИВЉИНУ — СТАРА ИНДИЈАНКА ЛАЛА И ЊЕНА УНУКА ЛИЛИ — У ДИВЉИНИ ЈЕ ВЕЧНО ПРИСУСТВОВАО ОПАСНОСТИ — СУСРЕТ СА МЕЧКОМ И ВУКОВИМА — ЈЕДАН ОД ЊИХ ПОДИГАО ЈЕ ЊУШКУ УВИС И ЗАУРЛАО ЗЛОКОБНО, СУМОРНО ОД ЧЕГА ЧОВЕКА ХВАТА ЈЕЗА.

Да се Ерик Колијер повео за жељама и плановима свог оца, студирао би права и постао адвокат. Али, њега је још од детињства привлачила природа — потоци и шуме, јазавци и јежеви. И уместо у каквој адвокатској канцеларији, он се као младић обрео у Канади, на фарми свог ујака. Али, то још није било оно за чим је чезнуо. „Одгајивање стоке није ме интересовало баш као ни студирање права", — каже он данас.

Дуге вечерње седељке

А онда је једног дана срео 97-годишњу слепу чистокрвну Индијанку Лалу и њену унуку Лили, у чијим је венама једна четвртина крви била индијанска. Тада су дошле дуге вечерње седељке пред Лалиним вигвамом. Њене приче о детињству и времену кад је сува, пуста и дивља област око Мелдрам Крика, у Британској Колумбији, била травна и пуна дивљачи, нарочито даброва. Једна вечери стара Лала је поменула оно о чему је Ерик Колијер само сањао, јер се није усуђивао никоме да каже.

— Зашто не одеш тамо и вратиш Мелдрам Крику даброве. Млад човек као што си ти воли да лови и разапиње замке. Замисли да та река буде опет пуна даброва. Можда ће тада и велике баруштине бити пуне бизамских пацова као некад кад сам ја била девојчица. А тамо где има њих, доћи ће и видре и куне. Зашто не одеш тамо с Лили и не вратиш реци њене даброве?

Две године трајале су припреме за одлазак у дивљину Ерика и Лили Колијер. Долазак на свет малог Визија одложио је њихов пут још за једну годину. Најзад су њих троје кренули у дивљину горњег тока Мелдрам Крика, 45 километара далеко од најближе радње и 130 километара од прве железничке станице. Отада је прошло близу 20 година. Колијерови су вратили Мелдрам Крику његове воде, даброве, канадске куне и другу дивљач. Њих троје победили су дивљину. То није било лако, јер дивљина коју су волели и у коју су отишли била је пуна опасности...

Медвед се провукао кроз „тунел"

Брбљиве гуске одлетеле су крајем октобра остављајући нас чудно усамљене. Требало је обавити много послова пре но што наиђе права зима. Петнаест сантиметара сипкавог снега потсетили су ме на један опасан, али с обзиром на наше празне ципове, неопходан посао.

Бацити упаљену буктињу у медвеђу јазбину може да изгледа ризичан начин да се дође до масти, али ми нисмо имали другог избора.

Још почетком јесени претраживао сам шуму пуна три дана да бих нашао једну „активну" медвиђу јазбину коју је неки медвед очистио и припремио за свој зимски сан. И сада, кад је зима дошла, потражили смо пут до ње. Само један поглед и био сам сигуран да је јазбина заузета. Медвед се провукао кроз „тунел" и за собом затворио улаз гранама и маховином.

Опрезно сам уклонио „запушач". Сам сам могао да осетим медвеђи задах, да чујем његово успорено дисање. Усправих се и упитах Лили:

— Мислиш ли да можеш одиграти своју улогу?

Погађао сам да јој срце помамно удара, да у желуцу осећа камену грудву. Јер, њен део посла био је већи но што се од једне жене може очекивати.

— Могу да покушам, — одговорила ми је храбрећи се.

Да ли ризикујемо сувише? Ако медвед баш сад изађе из јазбине док Лилијан и ја стојимо пред њом? Али, пушка у руци уливала је ипак извесну храброст, а уз то маст нам је заиста била потребна.

Склонио сам се с дрвета

Одвели смо коње мало у страну и везали их за дрво. Лили је ставила малог Визија у седло свог коња и опоменула га:

— Седи мирно и да се ниси усудио ни обрвом да мрднеш.

— Бенг, бенг и медвед се преврне, — рече јој он док су му очи блистале од узбуђења.

Упалио сам буктињу, ставио је Лили у руку и дао последња упутства.

— Кад викнем: „Баци!", ти је завитлај у пећину а онда трчи према коњима.

Склонио сам се иза једног дрвета на неколико корака од јазбине, обрисао снежну пахуљицу с десног ока и последњи пут проверио пушку...

— Баци! — викнуо сам.

Без труни колебања Лили се увукла у само ждрело јазбине тако да јој главу и рамена више нисам могао видети. Бацила је бакљу, потрчала према коњима и винула се у седло.

Стајао сам укочено док ми је пушка била уперена у отвор пећине. Готово истог тренутка

збило се оно што смо очекивали: огроман медвед, мумлајући љутито, изгегао је из пећине. Био је црн као угаљ и веома дебео.

— Банг!

Медвед је потскочио.

— Пуцај поново! — викнуо је Визи који је бескрајно уживао у свему.

Медвед се опет усправио њишући главом лево-десно. Други метак погодио га је у чело. Устукнуо је и био мртав пре но што је пао на земљу.

Лили и ја одерали смо кожу док је Визи ушао у пећину да је „истражи". Затим смо разудили месо и дебеле наслаге масти и све то стрпали у џакове од навоштављеног платна.

Визи се враћао са своје „експедиције".

— Топло је тамо унутра, — рече обогаћен још једним искуством.

Мада јој је крик стајао у грлу

У дивљини никад не можете да заборавите вечно присуство опасности. Она вреба на дрвећу, на снегом покривеним рекама и језерима, у озеленелој шуми. Више пута смрт нам је открила своју непријатну близину. Тако је било и оног летњег поподнева кад су Лили и Визи брали купине у тихом и благом спокојству шуме. Док су Лилини прсти летели од жбуна до жбуна, десетине црвених веверица сладиле су се купинама на домаку њене руке. Визи, сит до грла, заспао је на свежој шумској маховини, а Лили, која је желела да пре вечере напуни корпу, радила је ужурбано. Била је педесетак метара далеко од Визија кад је приметила мечку пре но ова њу. Готово у истом тренутку угледала је два мечета на неколико корака од Визија. Мечићи су лежали на леђима и својим малим шапама привлачили гранчице пуне тамних купина.

Опасност су претстављали мечићи. Ако се Визи пробуди, протрља очи и помери се, његови покрети привући ће мечку, јер у жељи да заштити своју младунчад, мечка ће напасти. Мада јој је крик стајао у грлу, Лили није викнула. Мораће да привуче пажњу мечке на себе, а да не пробуди Визија.

Лагано је почела да узмиче. На њен први корак мечка се усправила с потмулим мумљањем. Сантиметар по сантиметар, не скидајући очи са животиње, Лили је узмицала. Тада су је спазили и мечићи и, уплашени, потрчали мајци. Сјај беса ишчезе из мечкиних очију. Спустивши се на све четири, она нежним брундањем поздрави своје малишане и све троје одоше кроз шуму.

Вукови су се појавили бешумно...

Упркос ужасу који је преживела, Лили је сутрадан опет отишла по купине и наставила је да одлази све док у нашој остави није било стотинак пуних тегли. Тек тада ми је, и то узгред, испричала о овом догађају.

Када сам јој, узбуђен, пребацио што ми то није одмах казала, ућуткала ме је речима да и ја њој нисам испричао о Визију и вуковима. То је било тачно. И да се сам Визи није избрбљао, Лили о томе не би никад ништа сазнала.

Догодило се то претходне зиме. Можда је Визи био још сувише мали да сам одлази на залеђено језеро и прегледа постављене замке. Али, он је толико наваљивао да му дозволимо да сам хвата куне у близини куће, да смо ми најзад попустили.

— Пази на вукове, — рекла би му увек Лили кад би пошао, исто онако као што мајка у граду опомиње дете да пази како прелази улицу.

Једног јануарског поподнева враћао сам се кући пошто сам обишао неке своје разапете замке. Кад сам стигао до језера близу куће спазио сам Визија на другом крају. И он је ишао кући, клизећи лако на скијама које сам му начинио. Лице му је готово сасвим скривала крзнена капуљача.

Био је од мене удаљен више од пола миље, али сам и с те раздаљине могао да видим куну коју је, држећи је за реп, носио у десној руци.

Вукови су се појавили бешумно и изненадно. Њих пет. Избили су из шуме на лед, један за другим, и кренули Визијевим трагом на 150 метара иза њега. Сви су били велики и сваки од њих могао је без по муке да савлада ирваса. Инстинктивно сам зграбио пушку, али сам је одмах спустио. Визи је био далеко од мене 450 метара, а вукови, пратећи га нечујно као утвара, једва нешто мало даље. Моја пушка била је бескорисна.

Желео сам да викнем:

— Визи, погледај иза себе, вукови!

Јеси ли се уплашио, сине?...

Али, нисам то учинио. То би збунило Визија, можда би се уплашио и стао да трчи према мени. Вукови, осетивши да се уплашио, бацили би се на њега. Ништа нисам могао да учиним до да седим и гледам.

Растојање између детета и вукова се смањивало. Они су били на мање од сто метара иза њега кад је стао. Окренуо се, спазио их и укочио се.

Моје усне стале су да се мичу уобличавајући нечујне речи:

— Не плаши се, сине! Не трчи. Сети се шта сам ти причао о вуковима и ирвасу. Ниједан вук неће скочити на ирваса док се овај не престраши и не почне да бежи. Немој се уплашити, сине. Настави да идеш као да на језеру нема никог!

Дебељушкасте мале ноге опет су се покренуле, смучке су клизиле преко снега. Млитаво тело уловљене куне клатило се у малој руци. Визи се приближавао преко леда не осврнувши се ниједном иза себе. А само четрдесет метара иза њега у низу, један иза другог, пет великих вукова.

— Настави да корачаш, сине! Само тако! Не дозволи да те уплаше! Храбро, храбро, храбро!

Грашке зноја котрљале су ми се низ лице.

Најзад је Визи стигао до мене, мало задихан, разрогачених очију. Вукови су застали на леду, и даље ван домашаја моје мале пушке. Један од њих подигао је њушку у вис и заурлао — злокобно, суморно од чега човека хвата језа. А онда су се окренули и, исто онако као што су се и појавили, бешумно ишчезли међу дрвећем.

— Јеси ли се уплашио, сине?

Било је то глупо питање.

Он климну главом:

— Мало!

РАТ МРАВА ДО ПОСЛЕДЊЕГ „ЧОВЕКА"

Две врсте крупних мрава сукобиле су се недавно на кинеско-бурманској граници недалеко од места Монк Кхапар. Овај сукоб не би изазвао нарочиту пажњу да бојиште није било широко читавих седам километара.

Борба је била окрутна и трајала је до последњег „човека". Посматрачи тврде да је било случајева кад је побеђени одгризавши победнику главу вукао леш са собом као трофеј. Због жестоке битке и великог броја „ратника" путеви у околини Монк Кхапора били су неколико дана непроходни.

33 МИЛИОНА СНИМАКА

Сарадници института за техничку физику совјетске академије наука конструисали су специјалну камеру за снимање експлозија и сличних „брзих" појава. Нова камера може да направи 33 милиона снимака на час. Кад би обична филмска камера снимала тако брзо, била би у могућности да у сваком секунду начини 300 дугометражних филмова.

МОРНАРСКИ

Недавно је преминуо командант џиновске прекоокеанске лађе „Квин Мери" Андрју Мак Келери, и сахрањен је као прави поморац. Иако је умро на суву није сахрањен на гробљу, него је његово тело однесено на морску пучину и спуштено на дно.

ВИСОКА ЦЕНА

Сваке године се дешава да велики број алпиниста страда у планинама. Према недавно објављеним подацима само за неколико недеља алпинистичке сезоне у Француској, Швајцарској, Западној Немачкој, Аустрији и Италији изгубило је живот 150 планинара.

КОЗА ПАМЕТНИЈА ОД ПСА

Већ одавно научници покушавају да установе интелигенцију код животиња и да направе неку врсту ранглисте. Сада је управник зоолошког врта у Њујорку после дугогодишњег проучавања дошао до закључка да је најпаметнији шимпанзо, а за њим долази орангутан. Редослед је потом следећи: слон, коњ, лав и медвед. После долази коза а тек на крају пас.

ПРЕТЕРАО

Власник великих хотела у држави Мисури у Сједињеним Државама, Реј Минстон, недавно је пријавио једног свог госта полицији уз образложење: „Приликом одласка из хотела овај гост је однео са собом телевизиски пријемник, стону лампу и прекривач са кревета. Сваки гост иначе увек однесе нешто за успомену, али мислим да је овај заиста претерао".

ПОД ИСТИМ КРОВОМ

Канађани намеравају да подигну на крајњој тачки државе, према Арктику — 12 вишеспратница за своје службенике. Куће ће бити подигнуте у круг а у његовом центру ће се налазити велика купола где ће бити смештене канцеларије, надлештва, школе, хотели и забавни локали. Купола и куће ће бити повезане подземним ходницима, тако да ће се из домова непосредно улазити у куполу.

80 ГОДИНА БЕЗ ЗУБОБОЉЕ

Швеђанка Аста Мелер недавно је прославила свој осамдесети рођендан, а ни једном није имала зубобољу нити потребу да се обрати за помоћ зубном лекару.

Ова старица открива и на који је начин то успела, — препоручује што мање шећера. „Никада шећер — ни једном у кафу — то је моја тајна".

»КАРАВАНСАРАЈ« БРОЈ 1

Американци воле рекорде. Једне обарају и друге постижу, али „Валдорф Асторију" тај мастодонт савременог угоститељства, или како га неки зову „амерички каравансарај број 1" још за дуго неће нико премашити.

Висок 190 метара, он има 47 спратова, 2.200 соба, девет барова, кујне у којима се спрема 10.000 обеда дневно, затим располаже са 86 кувара, 500 келнера и шефова сала и 180 собарица.

Поред палате Уједињених нација, ово је најзначајнији објект Њујорка и нема те личности која не би била позвана да је посети. Совјетски премијер Хрушчов био је гост у Валдорф Асторији.

Занимљиво је да иза типично америчке фасаде ове зграде влада европски укус. Оно што је у њој најлепше то су копије старих европских сликара, нарочито Ватоа, италијански гоблени и намештај у француским стиловима. Организација рада је америчка, али су зато руководиоци појединих сектора Европљани. Старешина свег особља, главни „хотелијер" је Швајцарац. Шеф свих кухиња је Француз, а шеф винског складишта Саксонац. Шефови појединачних кухиња су специјалисти који су доведени из Париза, Лиона, Кана, Парме, Болоње, Беча, Минхена и Берна.

Подела рада је спроведена по амерички. У кухињама разних ресторана „Асторије" запослено је 12 кувара специјалиста који спремају само супу. Сваког дана, у току 24 сата, ту се произведе 100 литара чорбе од парадајза и 300 литара пилеће супе. Постоји кувар који надгледа само печења, други само пржена меса, трећи само рибу, четврти са својих пет помоћника израђује сосове. Кувар задужен за пржење кромпира има десет помоћника. Сечење шунке поверено је једном „техничком лицу". Главни посластичар са својим помоћником надгледа рад равно 34 посластичарска радника. Дванаест стручњака посвећује цело своје радно време и своје „знање" на изради сладоледа са 28 разних мириса. У ресторанима „Валдорф Асторије" постоје и следећи специјалисти: резачи лимуна (3.000 у току радног времена), мешачи салате (2.000 порција) и сипачи уља у мале боце за сто (5.000 боца за једну смену).

За домаће и стране туристе „Валдорф Асторија" претставља велику привлачну тачку. Већ и сама „ново-вавилонска" фасада необично је занимљива. Али, кад се уђе у неки од многобројних холова, човек се осећа као у филмском граду, јер ће наићи на људе обучене у свакојака одела и са свакаквим фризурама. Нарочито ако је тог дан какав банкет на коме учествују делагати из многобројних америчких држава. Биће ту и брадатих и бркатих, са широким каубојским шеширима, у жутим чизмама преко колена, у фесовима, са црвеним штриканим капицама итд. Одакле тај силан народ? Једни су из Тексаса, други из Мисурија, трећи су дошли са Мичигена, четврти из Оклахоме. И већина њих понашају се као велика деца. Забављају се возикањем огромним лифтовима у којима се, кад затреба, пењу на горње спратове у варијетску дворану и слонови и кавези са крвожедним животињама.

Претстава о величини овог хотела добиће се можда боље ако кажемо да само у једној дворани може да седне за столове и да вечера 2.000 људи. Хотел има своје лекаре, амбуланте и своју полицију. Па ипак... Једног јутра нађен је мртав у свом апартману један познати канадски индустријалац. На његовој кутији за шибице била је забележена адреса једног ноћног клуба одакле је убица пратио банкара, и полиција је успела да га открије. Поред других случајева догодило се да је са последњег спрата, где су мале собе са по једном постељом, украдена једном артисти дрвена лутка. Човек је био очајан. Исто вече требало је да наступи пред публиком у циркусу, а помоћу лутке он је говорио из трбуха. Поподневни листови начинили су од овога праву сензацију и публика је навалила на благајну. Али лутка је пронађена и артиста је успешно извео своју тачку.

У Чикагу постоји такође један гигант који се зове „Конрад Хилтон" са 3.000 соба, 2.000 службеника и 25 лифтова: 14 за госте, осам за послугу и три за робу. На лифтовима се за 24 сата смени 75 лифтбоја. На 30 спратова ове грађевине лифтови превезу дневно 107.000 лица. У телефонској централи ради 75 жена а телефонских жица има таман колико је потребно за град од 35.000 становника. Хотел дневно троши 5 милиона литара воде и 50.000 килограма леда, а зими 150 тона угља.

„Конрад Хилтон" је велики хотел, али не може помрачити славу „Валдорф Асторије".

ПЕТ ФУНТИ ЗБОГ ЗВИЖДУКА

У Великој Британији се води енергична борба против распуштене омладине познате под именом „теди-бој". Недавно је у Лондону полиција казнила са пет фунти стерлинга једног дванаестогодишњег дечака по имену Жералд Кенеј који је звиждао једној девојчици док је пролазила мимо њега. У том тренутку ту се створио и полициски агент који га је пријавио. Суд је казну образложио речима: „Ако је хтео да привуче пажњу госпођице, могао је за то да нађе прикладнији начин. Глоба ће га вероватно научити како треба да се влада као и да има више поштовања и према себи и према другима".

ТАМНООКИ ОСЕТЉИВИЈИ НА БОЛ

Боја очију, тачније речено боја дужице ока, и осетљивост према болу стоје у одређеној вези мада су основе те узрочности засад потпуно непознате. До овог закључка дошао је Филип Сатон, професор стоматолошког факултета у Мелбурну.

Професор Сатон извршио је опите са 403 особе од 3 до 50 година. Код свих ових пацијената изведен је исти зубарски захват: припремање зуба за пуњење. Бушење зуба је болно чак и онда кад се изводи најмодернијом бушилицом какву је и овај професор употребио. Ниједном плавооком пацијенту није било потребно дати injекцију за локално стишавање болова, док се код особа тамних очију томе морало често прибегавати. У групи пацијената са сивозеленим зеленим и кестењастим очима код 13% особа требало је применити локалну анестезију. Код пацијената са светломрким, мрким и тамномрким очима тај број се пење на 30% да би код особа са зеленкастим и плавосивим спао на свега 2%. Контролни опити извршени на других 136 особа само су потврдили тачност раније добијених резултата.

Значи, тамнооки који се код зубног лекара држе храбро могу убудуће да буду поносни на ту своју храброст.

ЧАРДАК НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ

ПО МОТИВИМА ИЗ НАРОДНИХ ПРИПОВЕДАКА

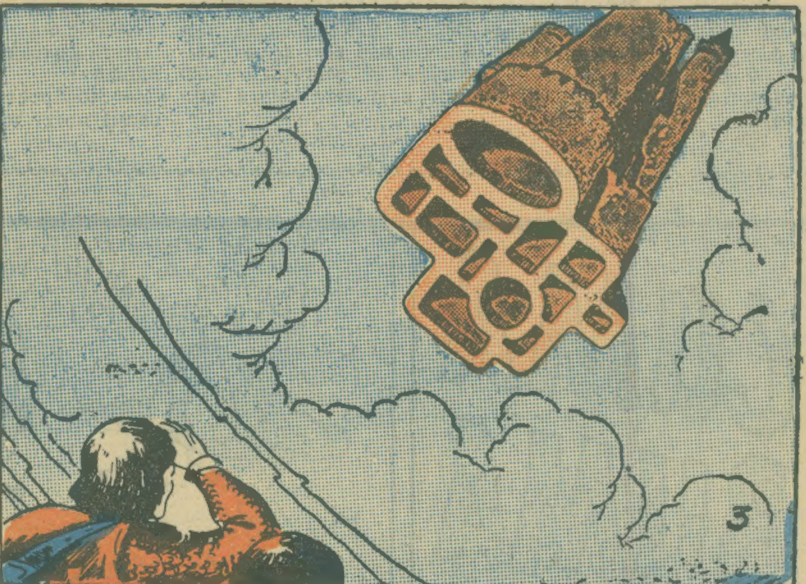

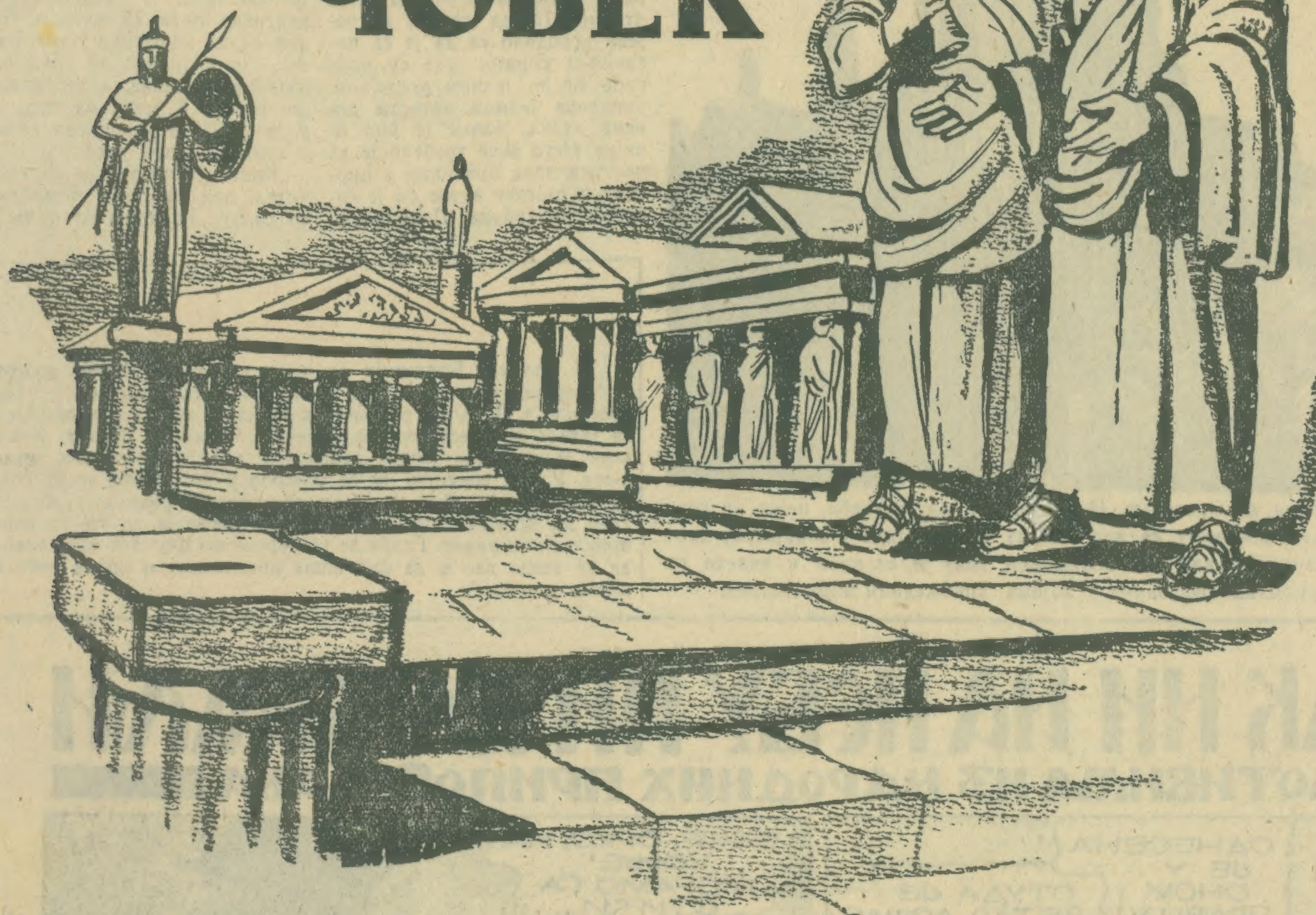

САСВИМ ИЗУЗЕТАН ЧОВЕК

Тај човек је заиста смешно изгледао. На огромној, испупченој лобањи без косе налазило се ситно лице са пљоснатим носем уоквирено дугом, коврџавом брадом. Живахан израз лица није имао никакве везе са осталим деловима главе. Док је његова ружноћа пријатељима била повод за шалу, њему је уливала храброст. Сиромашан, склон лутању по свом лепом граду, радио је само толико колико да обезбеди голи живот својој жени, деци и себи. Био је каменорезац, али је од тога много више волео да води разговоре. Пошто га је жена често и много грдила, готово је бежао од куће.

Разговори су били у моди...

Дизао се пре зоре, на брзу руку доручковао комад хлеба умочен у вино, навлачио тунику, преко ње стављао огртач од грубог ткања и полазио да тражи какву крчму, храм, пријатељску кућу, јавно купатило или једноставно неки улични угао где би се нашао у друштву људи који хоће да причају. У то време, у његовом граду били су у моди разговори. Тај град звао се Атина, а његово име било је Сократ.

Но, није био чудноват само његов изглед. Понашање а нарочито схватања, која је бранио са осмехом али врло упорно, били су такође необични и остављали су на слушаоце веома јак утисак. Један његов пријатељ запитао је Питију из Делфа ко је најпаметнији човек у Атини, и многи су се изненадили кад је одговорила: „Сократ!“ „Зар тај беспосличар?“ — питали су се просечни Атињани.

— Пророчанство ме је означило као најмудријег међу Атињанима, — објаснио је он — зато што сам једини који знам да ништа не знам.

Овај мало обешењачки став препредене скромности обезбеђивао му је у дискусији невероватно преимућство и чинио га опасним противником. Правећи се који пут као да не уме да говори, постављао би саговорнику питање за питањем све док га не притера уза зид и не измами признање које жели.

Сократ је био проповедник савршене чистоте, јасноће и морала. На улицама Атине он је заступао логичан начин мишљења и, мада није оставио написану ниједну једину реч, извршио је на људску мисао утицај већи ма од које библиотеке препуне књига.

Говорник би остао без одговора...

Био је у стању да приђе било ком великом Атињанину, говорнику или државнику, и да га пита, зна ли он тачно шта говори и о чему говори. После говора једног политичара у коме би овај величао храброст он је могао да му постави овакво питање:

— Извини, молим те, али шта ти подразумеваш под храброшћу?

— Храброст значи остати на своме месту упркос опасности.

— Али, ако ти паметан стратег нареди да напустиш своје место?

— То је нешто друго. Онда ћу га напустити.

— Храброст, дакле, не може бити, ни остати ни отићи. Како ћеш је онда дефинисати?

Говорник би остао без одговора, а Сократ би рекао:

— Видиш, не знам ни ја. Али, некако ми изгледа да би храброст могла да значи: радити шта ти разум налаже не водећи рачуна о опасностима. Храброст би се, изгледа ми, састојала у сталном присуству разума. Супротно томе је владавина осећања, а осећање може да помрачи разум.

Овај измишљени дијалог смо употребили да покажемо начин Сократовог резоновања, а ко зна није ли он заиста изговорен. Јер, Сократ је знао из личног искуства шта је то храброст. Његово примерно држање, његова хладнокрвност и његова смелост у време битке код Делијума били су познати Атињанима, (Делијум, место у Старој Грчкој, у Беотији, где је у борби између Тебанаца и Атињана, Сократ спасао живот Ксенофону 414 године пре наше ере). Био је физички издржљив и морално храбар да се једини одупре општој нервози за време поморске битке код Аргинузе (Аргинуза, архипелаг у Јегејском Мору, близу азиске обале. Ту се одиграла поморска битка 406 год., у којој су Атињани победили Спартанце после које је десет војсковођа осуђено на смрт, јер нису сахранили своје погинуле војнике.

Пре Сократа, који је живео од 470—399 године пре наше ере, три генерације грчких философа проучавале су природу и звезде, учиниле су да цвета наука у правом смислу те речи, али је Сократ био први који се посветио изучавању самог човека, његовог начина мишљења и његовог морала. У Сократово доба хеленска култура је обухватала цело Средоземље све до Црног Мора и данашњих јужних граница Русије. Са овог пространог подручја родитељи су слали своју децу у Атину да се уче вајарству, песништву, да проучавају философију и науку. Богатији људи су желели да њихови синови прате Сократа у шетњама и слушају његове беседе. За наук, који је другима давао, никад није хтео да прими ниједан новчић.

Поштовање закона је једно од начела које заступам...

Све велике философске школе које су се створиле у старој Грчкој а касније и у Риму позивале су се на њега. Платон је био Сократов ученик а Аристотело Платонов. Чак и ми данас, 2358 година после његове смрти, живимо у наслеђу Сократова духа.

Иако су га ученици и млади пријатељи сматрали за мирољубива човека, он је у очима конзервативних Атињана био опасан занешењак који крши добру традицију. Под изговором да је издајник општих животних начела, њега оптужују за два кривична дела: да не верује у званичне богове и да квари омладину.

Истина је да је омладина волела овог старчића који ју је привукао својим новим идејама и учио је да сама логично мисли. Али родитељи су се плашили да њихова деца буду под утицајем човека који проповеда „незаконите мисли“. А затим, један од Сократових ученика, плаховити и неуравнотежени Алкибијад, био је пришао Спартанцима за време рата између Атине и Спарте. Сократ није био умешан у то, али властодршци у Атини у нерасположењу због пораза и да би скренули пажњу грађана на другу страну требало је да на неког баце кривицу. Сократ им је био најпогоднији и зато су га оптужили.

Старом философу је судио 501 атински грађанин и са већином од свега 60 гласова осудили су га на смрт. Вероватно је већина судија сматрала да казна неће бити извршена. По закону он је могао да тражи блажу казну само је требало да упути понизну молбу. На поновном гласању свакако би значајан део таблица ишао на замену смртне казне, али се догодило оно што многи нису очекивали. Сократ је и свој лични проблем поставио на рационалну основу.

— Поштовање закона је једно од начела које ја заступам, — рекао је својим ученицима који су га посетили у затвору и молили да из њега побегне. — Као што сам вам често говорио, добар грађанин је онај који поштује законе своје земље. Закони Атине осудили су ме на смрт. Ја сам добар грађанин, дакле, треба да умрем.

Пре но што је сунце зашло...

Захваљујући Платону познато нам је како је Сократ провео последње сате живота. Као и толике друге, посветио их је дискусији са својим ученицима о философским проблемима. Говорило се и о загробном животу. Сократ је говорио као да загробни живот заиста постоји, али је са уобичајеним интересовањем слушао супротна мишљења ученика. До последњег тренутка је остао хладнокрван и није дозволио да осећања потисну разум. Била је то хладна академска дискусија као да га не дели од смрти само неколико часова.

Кад се време приближило, ученици су стали око њега скупивши сву могућну храброст да би видели свог вољеног учитеља како испија чашу пуну отрова. Пре но што је сунце зашло за планину, философ је сам послао по напитак. Затворском стражару, који му је донео отрован сок, мирно је рекао:

— А сада, ти који знаш како се то ради, реци шта да учиним.

— Попиј отрован сок затим устани, прошетај се док не осетиш да су ти ноге отежале. Затим лези и твоје ће срце престати да куца.

Неусиљено, потпуно миран, Сократ је учинио што му је речено. Зауставио се само да би прекорео своје младе пријатеље што грцају и плачу као да он не ради по законима разума и морала. Последња мисао му беше једна обавеза на коју је заборавио. Подигао је руку да уклони платно које му је стављено преко лица и рекао:

— Критоне, Ескулапу дугујем једног петла. Постарај се да му то буде плаћено.

Затворио је очи и поново ставио платно. Кад га је Критон упитао има ли још какву жељу, није одговорио.

О Сократовој смрти Платон је забележио и следеће речи: „Такав беше крај нашег пријатеља, најбољег од свих које смо ми познавали, најправичнијег и најмудријег човека“.

ЗАВИСИ ОД ДУЖИНЕ...

После испитивања извршених на универзитету у Кембриџу и у Океанографској лабораторији у Абердину, у Шкотској, дошло се до нових сазнања у погледу брзине риба. Мале рибе могу да достигну своју највећу брзину за краће време но што износи двадесети део секунде. Уколико је реч о већим рибама изгледа да се њихова брзина најбоље може израчунати кад се дужина рибе помножи са 10. Уствари, брзина зависи од броја удараца репом у секунди, и што је риба већа већи је и број удараца. Ово правило важи за све рибе које су дуге до отприлике 30 сантиметара. Преко тога, број удараца се смањује иако су рибе дугачке. Чак се може рећи да брзина удараца репом опада у сразмери са повећавањем дужине.

Енглески и шкотски истрживачи још нису у могућности да начине опште правило. Оно се засад састоји у томе да највећа брзина риба зависи од три елемента: од њихове снаге, дужине и броја удараца репом у секунди. Формула се не односи на велике водоземце: баракуду, делфине и китове. Например, да би један кит достигао брзину од 32 километра на сат, пошто је дуг 30 метара, требало би да развије снагу од 450 коња, док она износи, као што знамо, највише 60 до 70. Даља њихова истраживања решиће свакако и ову загонетку и поставиће теорију која неће имати изузетака.

ОН ЈЕ ПРВИ УСПЕО

Доктор Линг Јутанг, први је човек коме је пошло за руком да конструише кинеску писаћу машину. На томе је радио пуних 30 година, јер је требало отклонити многобројне тешкоће. Свака кинеска реч, као што је познато, није састављена од низа слова, већ је претстављена нарочитим знаком. Постоји око 300.000 знакова, али их је довољно 45.000 да би се, например, отштампао једна дневни лист. Проблем се састоји у томе што разне комбинације истих знакова означавају различите појмове.

Машина доктора Линг Јутанга располаже са 64 дирке и омогућује да се напише 90.000 знакова што претставља изванредан успех. Рад на њој је далеко сложенији и спорији него на нашој писаћој машини, али она Кинезима омогућује да пишу брже но икада досад. Да се на овој машини научи дактилографија, потребна је трогодишња вежба, али на првом дактилографском курсу налази се већ 50.000 Кинескиња.

са ста нак

Једног зимског дана, десетог децембра 1803, у живописном италијанском граду Падови, пуном старих грађевина и палата из Средњег века, далеко од свога завичаја, састала су се три Србина. Сва тројица су већ били или ће бити, истакнути књижевници и научни радници којих је у оно време било тако мало у нашем народу.

Најстарији од њих био је Доситеј Обрадовић, који је тада већ имао 64 године. Пет година касније он ће, одазивајући се жељи устаника отићи у ослобођени Београд и ту основати Лицеј. Други је био Атанасије Стојковић, који је са својих 30 година већ био члан више иностраних научних друштава. Баш те године изишла је из штампе трећа свеска његовог обимног дела, под насловом „Физика", првог и за дуго јединог те врсте код нас. Трећи, најмлађи од њих био је Павле Соларић — имао је тек 22 године, у тадашњим српским културним круговима још непознат али ће се ускоро после овога састанка и за њега чути.

У Падову су дошли са разних страна. Доситеј је до 1902 живео у Бечу, где је ученицима давао часове и продавао своје књиге. Али приходи од овога нису били довољни за живот и он се пресели у Трст где је било имућних Срба трговаца, који су га звали да им поучава децу. Ту је нашао Соларића, који је радио као коректор у српској штампарији. Стојковић је дошао из Будима, јер је баш у то време излазила из штампе његова „Физика".

Децембарски састанак у Падови оставио је највећи утисак и најзначајније последице на Соларића који сам каже да се тада „свршило његово искушеније", јер је тада примио „рукopoложеније" да служи музама и књижевности. Ово је сасвим разумљиво, јер је Доситеј био већ у годинама, а Стојковић се већ био формирао у озбиљног научника познатог не само међу својим сународницима, него и у Аустрији, Немачкој и Русији. Соларић, међутим, још сав у лутањима одао се раду свим силама баш потстрекнут идејама и наговарањима друге двојице. Али нема сумње да је и за ове старије састанак био значајан догађај.

Доситеј је веома ценио Стојковића због његове „Физике" коју је написао на његов потстрек. Стари књижевник био је њоме одушевљен, те је свог пријатеља назвао „просветитељем рода" и у једном писму му каже да се он с правом зове Стојковић, јер непоколебљиво „стоји" у својој корисној намери да послужи просвећивању народа. О Соларићу дотле није имао прилике да стекне одређено мишљење, али овај младић га је очарао већ у почетку, а касније својим делима показао да се није преварио када је у њега полагао наде. Јер није прошла ни година дана од састанка, а Соларић је објавио прву географију на нашем језику и натерао Доситеја да узвикне: „Има Грецијa Темистокла има Србија Соларића!" Младог писца је топло препоручио црногорском владици Петру I Његошу као „дар неба" нашем народу. Што се тиче Стојковића и Соларића они су безгранично поштовали Доситеја, сматрајући га оцем српске новије књижевности. Сва тројица су се морали осећати веома блиски један другом, а туђина је још свакако појачала њихове узајамне везе.

У Падову је први дошао Соларић, тако да је Доситеја и Стојковића сматрао својим гостима које дочекује са „изванредном срећом". „То су били славни дани када су њих тројица седели заједно на крајњем западу изнад својих словенских насеобина", и расправљали о човекољубљу, просвети и оданости своме роду, код кога се тада будила жеља за културним напретком напоредо са политичком независношћу. Свакако је том приликом било говора и о томе да се сузбија унијаћење Срба, нарочито далматинских, јер је, Ватикан водио кампању у том правцу, а Соларић је целог живота радио против уније.

Ближих појединости о овом њиховом сусрету и разговорима који су вођени нажалост нема у сачуваним писмима учесника, а Доситејева аутобиографија не обухвата овај период његова живота. Иначе он никако не би пропустио да овај састанак, на коме је учврстио два нова пријатељства, не опише подробно. Може се са сигурношћу претпоставити да су они расправљали и о језику на коме треба писати књиге. Доситеј је био први поборник да се пише народним језиком. Стојковић је у томе погледу био његов следбеник, а после овог састанка и Соларић, иако се дотле још колебао између народног и књижевног језика. Касније је он чак много радио на језичким проблемима, а његов буквар послужио је као углед Вуку Караџићу. Сем тога, он је истакао начело да се пише као што се говори, па је зато имао доста противника али се на њих није обазирао, сматрајући да нису само „сремски књижевници" самодршци Минервиних тајни.

После овога они су се опет разишли на три стране: Обрадовић је отишао у Србију и ту умро осам година касније, од свих цењен и поштован, Стојковић је отишао у Харков, где је до смрти, 1832, био професор универзитета и угледни научник, а Соларић се вратио у Млетке и тамо преводио и издавао многобројна дела потребна нашем народу. Пред смрт 1821 године запао је у такву беду да би формално умро од глади да га неколико пријатеља није помагало.

Док су Доситеј и Стојковић сахрањени на угледном месту, један у Београду а други у Харкову, за Соларићев гроб није се ништа знало већ неколико година после његове смрти.

У ЦАРСТВУ АМАЗОНКИ

Мексиканско острво Тибурон налази се у Вермејском Мору. На њему живе Индијанци Сари. То је све што се засад зна о овом острву на коме живе необични људи.

Острво је мало познато мада заслужује да привуче пажњу најозбиљнијих социолога и етнолога. Мексикански истраживач доктор Хернандез који је цео свој живот посветио проучавању Индијанаца Централне Америке оставио нам је још пре неколико деценија сведочанство о друштвеним односима и владавини жена на овом острву. Његови становници живе у потпуној изолованости и дивљини јер им вера забрањује да се жене и удају за странце. Садашње друштвено уређење на Тибурону не разликује се много од некадашњег.

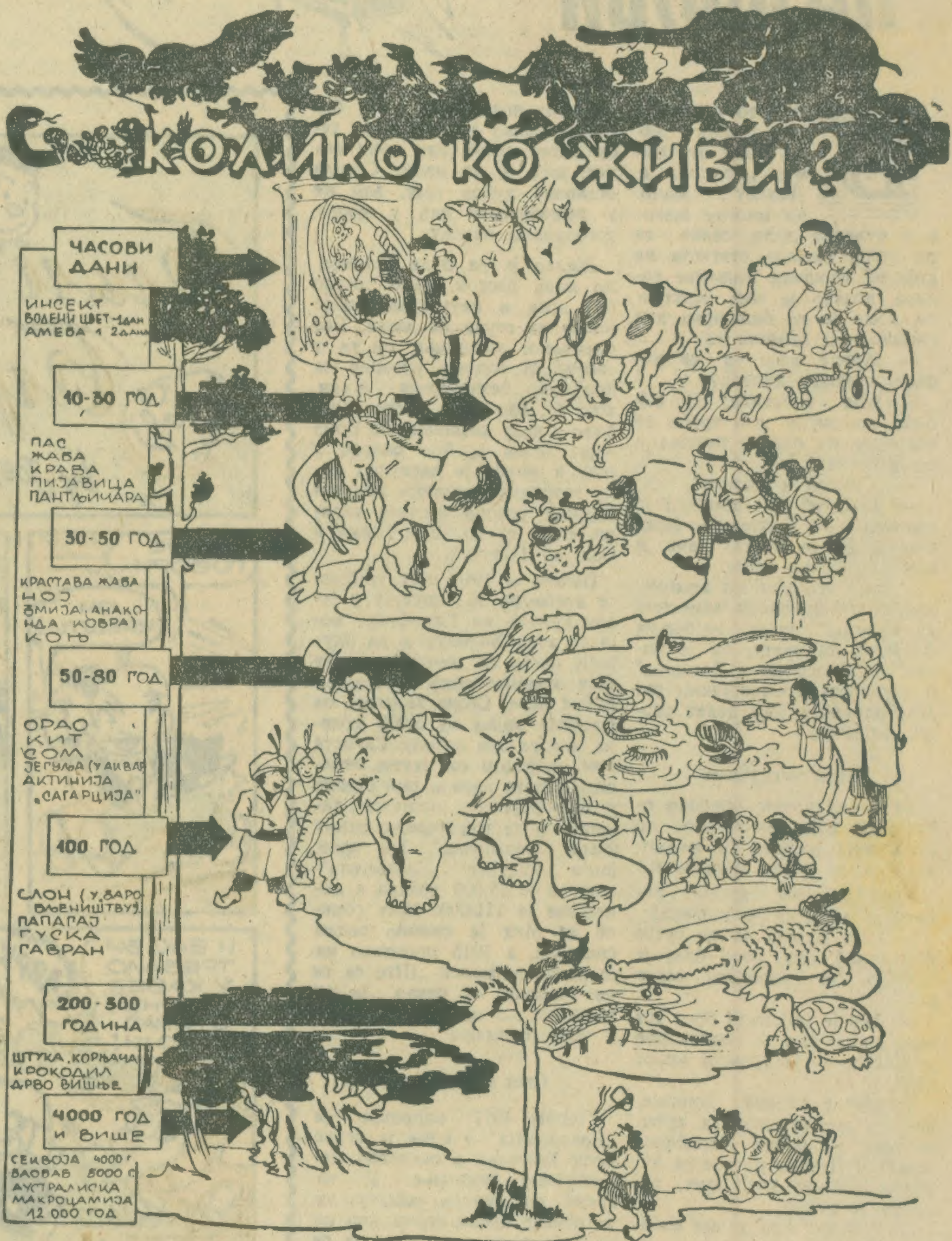
Један Сари незаинтересовано је погледао Хернандеза, првог цивилизованог човека који је ступио на њихово тле, а затим се устремио на корњачу која је била на путу, сломио јој је великим каменом оклоп, искасапио је и у сласт појео.

У кућици начињеној у деблу гранатог дрвета коју Индијанци називају „жакал" мајка породице има тиранску, апсолутну власт. Муж се по цео дан налази пред вратима куће и обавља грубе и помоћне послове: иде по воду, носи тешке предмете, пере под, цепа дрва и послушно се одазива на сваки миг жене-господарице. Он чак нема права ни да дигне руку на непослушно дете.

На острву влада савет матрона који има неограничену власт.

Данас Сари-Индијанци имају само номинално за шефа — мушкарца, али је његова „власт" потпуно без значаја: он нема права ни да говори у Сенату амазонки, иако му претседава.

БЕРЗА ИНСЕКАТА

Стручњаци и природњаци-аматери готово из свих европских земаља нашли су се недавно на традиционалној „берзи инсеката", необичном сајму који се редовно одржава у Франкфурту. То је њихов шездесет и други састанак.

Берза инсеката није занимљива само за стручњаке и скупљаче мада су они њени најредовнији и најревноснији посетиоци. На њој се могу видети инсекти нађени на Антарктику или у непосредној близини активних вулкана, на Килиманџару и у далматинским пећинама, у крзну тибетанског јака и јужноафричке ламе. У Франкфурту се ове године нашла и најмања буба на свету „наносела фунги" чији распон крила износи свега три четвртине митиметра, као и буба-голијат, велика као песница и с распоном крила од 50 сантиметара.

На берзи се инсекти најчешће замењују. Међутим, има изложених примерака за које нико не може да понуди одговарајућу замену. Такви се примерци продају. Тако је једна афричка џин-буба продата за 40.000 динара; иста цена добијена је и за једну јужноамеричку бубу-слона.

ПОСЛЕДЊИ увек НАЈБОЉИ

Био је то чудан човек. Једног дана, док је снимао „Самсона и Далилу“, једно од многих његових чувених дела, свако са по више хиљада статиста на које су трошени милиони долара, позвао је свог асистента, коме је то био први дан снимања, и запитао га:

— Момче, који ти се мој филм највише допада?

Срећом, почетнику су већ били дошанули шта треба да одговори на овакво питање и он је рекао:

— „Самсон и Далила“.

— Тако је! — узвикнуо је редитељ. — Последњи филм Сесила Б. де Мила увек је његов најбољи филм!

А неколико недеља касније, кад су га новинари замолили да наброји десет најбољих филмова на свету, он је почео са „Самсоном и Далилом“ и обрнутим хронолошким редом одбројао још девет својих филмова.

Редак мегаломан

Тај мали човек, прерано оћелавио, који је снимио до 50 година живота 70 филмова, био је редак мегаломан.

Уочи његовог десетог рођендана мати га је запитала:

— Шта желиш да ти сутра поклоним? Твој мали брат је тражио за рођендан малог пса.

— Ако је мој мали брат тражио малог пса, — одговорио је Сесил, — ја тражим малог лава.

Четрдесет година доцније, кад су му продуценти предложили да сними Ханибалов живот и Пунске ратове са чувеном битком код Заме, редитељ је рекао:

— У реду! Али да ми набавите 500 слонова.

— Јесте ли при себи? — одговорили су продуценти. — У целој Америци нема их више од десет.

— Онда их доведите из Индије!

— Ни сам Ханибал није имао више од 50, то је историска чињеница. Зашто ви тражите више?

— Ако је Ханибалу било доста 50, — одговорио је мали човек — Сесил Б. де Мил се тиме не задовољава!

Технику је учио приликом снимања

Родио се 1881, у једном месту у држави Масачусетс. Једно столеће раније његови преци доселили су се из Холандије, а његов отац, Хенри Черчил де Мил, имао је две страсти: позориште и — библију. Свако вече отац је деци читао стари или нови завет, што је на малог Сесила оставило дубок траг, али не у религиозном већ у чисто трговачком смислу.

Желео је да буде глумац, но мали растом, рано остао без косе и неугледан, није могао да ступи на даске. Без одређеног занимања, он се у својој 25 години упознао са двојицом безначајних људи који су, као и он, често свраћали у неку кафаницу на Бродвеју. Један је био свирач у рог, а други је заступао неку творницу рукавица, али сва тројица ускоро постају славни. Били су то Џеси Ласки и Семјуел Голдвин.

Почетком 1910 њих тројица се договоре да отпутују у један градић на Пацифику, који се зове Холивуд и да окушају срећу са „нечим“ што се зове кинематограф и доноси добре паре. Сесил затражи од родбине зајам од 5.000 долара, али га они одбију. Са оста лом двојицом он скупи овде-онде нешто пара и они стигну у Калифорнију, подигну дашчару и за три недеље сниме филм „Индијанац“. Тај први филм будућег „Парамунта“ коштао је 15.000 долара а донео им је 111.000! Исте године де Мил је снимио седам филмова, а 1915 произвео их је равно петнаест. „Што се тиче технике, — рекао је он једанпут, — ми смо је учили у току снимања“.

Свет није луд...

Године 1917 направио је „Преваранта“ у коме је играо Сеси Хајакава и постигао међународно признање. У то време он доноси одлуку да се отисне путем којим још нико није пошао слутећи да га ту чекају и новац и слава. Неугледан човек кога нико није зарезивао, решио је да завлада људима на два начина: као војсковођа, — масама статиста, и као продуцент-редитељ — милионском публиком и то преко филмова са библиском садржином. Оно што га је у детињству успављивало сада га је пробудило: библија!

Са сценаријем „Десет заповести“ испод мишке долази главном акционару Парамунта, Адолфу Цукору, али овај диже руке и виче:

— Какав Мојсије! Свет није луд да гледа брадате старце! Зар желиш да ме упропастиш?

— Не! Желим да ти удвостручим богатство.

Сесил де Мил био је мудар. У то време публика је почела да лудује за вестернима и он је закључио следеће: треба направити вестерн али на библиску тему. Главна личност — Мојсије. Наместо кауборја израелци, а главно узбуђење: хоће ли се растворити Црвено Море? Још неколико хиљада статиста и пропаганда филма од стране стотине хиљада свештеника!

Снимање је почело с пролећа 1923, на дунама Гвадалупе, 300 километара од Лос Анђелоса. Де Мил се стварно осећао као Александар Велики, још већи од њега, кад је у пола пет ујутру наређивао да труба буди 3.500 статиста у стотинама шатора и кад је на његов миг кретала колона од 6.000 најразноврснијих четвороногих животиња.

Увек са њим направим нешто „нај“...

Финансијер де Мила се није преварио. Уложених 1,475.836 долара донели су приход од 4,154.318 долара. Одмах затим снима „У знаку крста“. Пошто је људе привукао Мојсијев живот, користи се легендама о Христу и снима „Краља над краљевима“. Стално у акцији, веома вредан, добар организатор посла, овај енергични човек био је ретко самоуверен. У току рада располагао је са око 30 асистената и сваки је имао прецизно разграничене дужности. Стално их је отпуштао и узимао нове и, кад се израчуна колико их је укупно имао, излази да је један асистент радио просечно само два дана.

— За тридесет година снимања, — говорио је он сам — никад нисам гледао где седам и ниједном нисам сео у празно.

Тиме је хтео да каже да су се људи увек отимали да му поднесу столицу. А другом приликом је рекао:

— Сваки минут Сесил Б. де Мила вреди десетине хиљада долара.

По њему, он је снимио највеће филмове: „Под знаком крста“ и „Антонија и Клеопатру“, највећи филм из средњовековне историје, „Крсташе“, највећи вестерн „Црвене лале“, највећи ратни филм „Одисеја доктора Васела“.

— Кад радим са де Милом — рекао је Гари Купер, који је с њим снимио осам филмова, — било како било, али увек морам да направим нешто „нај“.

Леопард се пробудио

Био је тврдоглав, упоран и сваки холивудски глумац пре или после, морао је да се повинује његовим захтевима. После дугог отпора, Глорија Свансон је пристала да у једном филму игра са правим лавом и да јој овај на голо раме спусти своју шапу. Младог првака немог филма Виктора Мејсена убедио је да треба да донесе на плећима живог леопарда. Звер је за сваки случај била опијена хлороформом, али, пошто се сцена више пута поновила, леопард се пробудио. Зато што му се светлост рефлектора није много свидела, леопард је језиво урликнуо, али је де Мил, готово истим гласом добацио:

— Наставите! Он само зева! И неопазице је извукао из џепа напуњен пиштољ.

Глорију Грахам је натерао да стави главу испод ноге огромног слона и исто вече као узгред, рекао је новинарима да је на његов захтев „најлепша женска глава на свету пристала да јој се уништи лице под тежином од 10.000 килограма“. Пошто су му учтиво рекли да нема слона који тежи толико, он је одговорио:

— То није тачно.

Прошле године посетио га је један новинар.

— Сматрам, — рекао је оронули редитељ, — да нисам још исцрпао Библију. Али свеједно. Сада мислим на Дантеа. Наравно, не на „Пакао“, ко ће то да снима! Мислим на рај. И то ћу да направим!

Само неколико дана касније је умро је Сесил Б. де Мил у 78 години живота.

ТАКО СУ СХВАТИЛИ

— Покажите ваше хлебове с бутером! — Тим речима се на немачко-данској граници код места Купермиле-Крузау цариници обраћају путницима откако је ступила на снагу нова немачка уредба о увозу данског масла. Уредба допушта да се свакодневно у земљу унесе 250 грама јевтиног масла по глави и довољно „успутне хране“. Али погранични путници су схватили ово веома широко: масло на њиховим кришкама хлеба дебело је и по неколико сантиметара, што већ спада у кријумчарење.

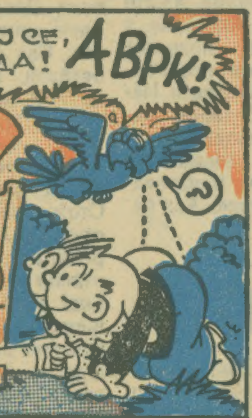

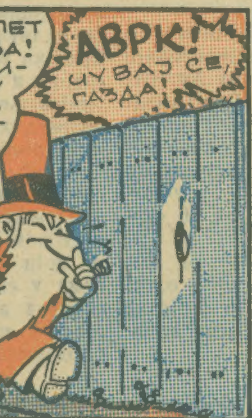

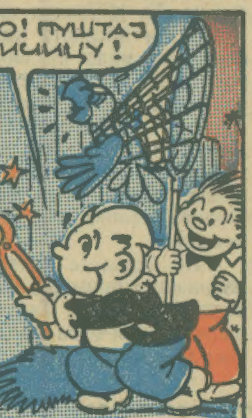

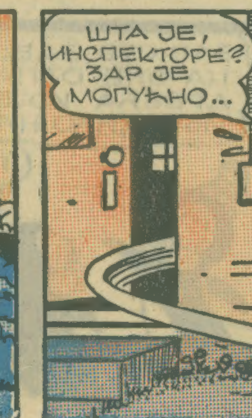

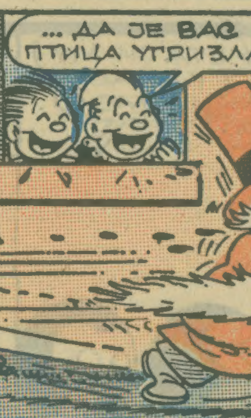

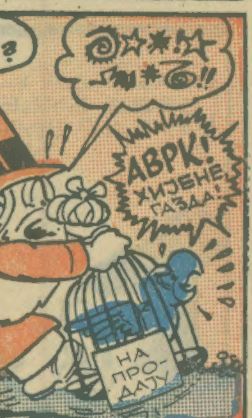

У СВЕТУ МАЈМУНА

У ЏУНГЛАМА: Открили смо порекло људског говора...

Пре кратког времена вратио се из Панаме доктор Мојнихен, истакнути биолог и сарадник Смитсоновог института у Њујорку, пошто је пет година провео као шеф научне лабораторије на острву Баро ди Колорадо. У Њујорк се вратио да би средио белешке, своја запажања до којих је дошао током петогодишњег истраживачког рада. У чему се састојао тај његов рад?

Доктор Мојнихен је проучавао „друштвени живот мајмуна“ из средњоамеричких џунгли. Главни предмет његовог интересовања био је — говор мајмуна. Из дана у дан он је на магнетофонским тракама снимао гласове разних врста мајмуна. На основу тога је дошао до закључка да мајмуни између себе разговарају, и то не знацима или мимиком, већ правим гласовима, при чему употребљавају прилично широку скалу звукова који уствари чине одређене речи и изразе.

— Ја и моји сарадници сматрамо, — каже доктор Мојнихен — да смо открили порекло људског говора. Проучавајући говор мајмуна, утврдили смо да смо дошли до стадијума на коме се налазио човек у почетку свог развоја.

Као илустрацију тог свог тврђења он ставља у покрет магнетофон и са траке се најпре чује његов увод:

„Џунгла Баро ди Колорадо, 13 марта 1958. Девет часова пре подне. Регистрација гласова групе мајмуна врсте хирада“ Из звучника се чују разни гласови и звуци, шум из крошњи дрвета, крици папагаја, певање птица, а затим неки крик или позив, модулиран у три равна тона. Њему следи одговор приближно истог гласа, само тонови „одговора“ долазе обрнутим редом. Крик се затим претвара у хор из многих грла. Та бука постаје све јача, заглушујућа. То нису више крици три или четири мајмуна. већ њих сто, а можда и више.

Доктор Мојнихен објашњава:

— Мајмун је упозорио на опасност. Опомену су прихватили и поновили и други мајмуни из истог чопора. На једно дрво били смо поставили кожу огромне змије напуњену сламом. Први мајмун који ју је спазио, упозорио је друге и опомена о опасности затим се ширила од дрвета до дрвета. Сутрадан смо опет дошли на исто место, али „змију“ нисмо донели, већ смо с магнетофона репродуковали јучерашњу прву опомену. Реакција свих мајмуна била је истоветна као и претходног дана. Мајмуни су мислили да их је опоменуо неки њихов сабрат.

Амерички научник сматра да су се тако споразумевали између себе наши давни преци. Прачовек је реаговао сличним звуцима, крицима или позивима, гласовима сличним онима које испуштају мајмуни хирада у панамским џунглама. Током хиљада година из тих првобитних једноставних звукова развио се људски говор.

На једној другој магнетофонској траци доктор Мојнихен је забележио реакцију мајмунице којој су отели младунче док га је носила на леђима. С магнетофонске траке чује се синкопиран глас сличан јауку. Затим се јаук тренутно прекида и за њим долази двосложни крик. Изгледа као да мајмуница-мати неког зове. Сасвим је оправдано питање да то није можда име мајмунчета којим га мати дозива.

Доктор Мојнихен је уверен да мајмуни разговарају међу собом, мада не сви истим језиком, јер се сви мајмуни не налазе на истом степену развитка. Наиме, и мајмуни имају своју преисторију, и они су по мишљењу овог америчког биолога — имали своју „вавилонску кулу“. Из једног заједничког мајмунског језика, развило се више различитих, тако да разне врсте мајмуна не разумеју једна другу. Доктор Мојнихен сматра да за ову своју теорију има конкретних доказа. Поједина „племена“ мајмуна гласовно реагују другачије на исте појаве. Он у томе види доказ да модулирани гласови које мајмуни испуштају нису никакви неконтролисани сигнали, већ језик у правом смислу речи, иако је он веома далеко од људског.

Одавно је познато да многе животиње упозоравају једне друге на опасност. Али, сви ти знаци су само „сигнали“, а не изрази. На њих животиње реагују на основу искуства и инстинкта, а не зато што су разумеле нешто одређено изречено. Међутим, кад мајмун гласно упозори своју сабраћу на опасност, то је уствари опомена говором, речима. Доктор Мојнихен је уз помоћ својих сарадника извршио низ конкретних проба. Кад би се с магнетофонске траке зачула мајмунска опомена, њу су прихватали само мајмуни, и то само одређене врсте док су остале животиње и мајмуни других врста и племена остали потпуно мирни, јер је једноставно нису разумели.

За пет година напорног рада он је утврдио да најосновнији, заправо најједноставнији говор мајмуна има шест до осам звукова, а сваки од њих још читав низ тонова. Поједине групе мајмуна имају развијенији говор, са 15 или 20 основних звукова од којих сваки даље има до 15 варијација.

Познато је да у језицима којима се служи човек једна те иста реч састављена од два или три слога може да има више значења што зависи од тона или наглашавања. Исти је случај и у језику мајмуна.

Од свих врста мајмуна које је доктор Мојнихен проучавао у погледу говора на највишем ступњу налазе се мајмуни хираде. Он је убеђен „д је на своје магнетофонске траке забележио читав њихов језик, тако да се с њима може чак и „разговарати“:

У ЛАБОРАТОРИЈИ: Много су помогли да упознамо децу

Док су се лекар и његови помоћници борили са мајмуницом, она се спретно бранила држећи на грудима своје младунче. Најзад су успели да јој руке ставе на леђа и младунче су однели у други део зграде. Женка је беснела и крештала још пуна два сата, потом је с апетитом појела обилни оброк и потпуно заборавила на своје потомство. Њена беба је стављена у кавез са још неколико младих и постала је значајни становник лабораторије универзитета у Висконсину, у којој се већ 25 година испитују примати. Кавез, у коме је мајмунче затекло шесторо сабраће, коју су хранили на цуцлу, претстављао је најмодерније одгајилиште животиња. Уствари то и није било ништа слично ономе што се назива тим именом.

✲

Шта су научник и његови сарадници желели да постигну отмицом мајмунчета? Хтели су да и на овом пацијенту врше психолошка испитивања. Например, да ли се душевни живот новорођенчета ремети ако се одвоји од мајке? Је ли тачно да гајење ствара у младом бићу сигурност која се не може ничим заменити? Ово су два од најмање хиљаду питања која медицина поставља у вези са новорођенчади. Да би се сазнало од колике су важности први дани будућег човека, приступило се изучавању мајмуна и то из више разлога. Прво, дете се не може одузети од родитеља и ставити у просторију за испитивање. Затим, дете није у стању да нам пружи драгоцене податке као што то може мајмунче. Чак и мајмунче које је старо свега десет дана веома је корисно за медицину, јер се развија брже од детета.

✲

Шимпанзо например има готово истоветан мозак као човек, само знатно мањи и исти број зуба распоређених на исти начин. Његова тежина, висина и дуговечност такође су сличне нашим. Исти је случај с његовим мишићима, иако су много јачи. Шимпанзо, као што знамо, болује од истих болести изузев од рака од кога је, не зна се зашто, поштеђен. Укратко, шимпанзо је веома сличан човеку, само што не уме да говори, а због недостатака слузних жлезда не уме да плаче. До пете године по интелигенцији може да се пореди с дететом, али после тога не. Из свих тих разлога Лабораторија за изучавање примата у Висконсину студира мајмуне да би сазнала што више о психологији деце.

✲

Чим се беба мајмун одвоји од мајке, даје му се могућност да на вештачки начин осети сигурност коју иначе налази код родитеља. Прво се стави у удобну постељу од меке газе и младунче се одмах приљуби уз њу. У истој просторији налазе се и две „мајке“, две лутке од којих је једна начињена од жице а глава јој је од метала, друга је начињена од филца и обе су снабдевене цуцлама с млеком. Већина беба-мајмуна изабраће другу мајку. Тамо где постоји само мајка од жице, задовољиће се њом, јер у цуцли је млеко, али који имају мајку од филца, за време узимања обеда дуго ће миловати мекани материјал, љубиће га и приљубиће се уз њега као што то чини свака беба. Научници су из овога извукли следећи закључак. Детиња потреба за мајком, његов инстинкт, не постоји само због глади и жеђи, већ и зато што су му потребни удобност и физички додир.

✲

Један аустриски лекар, доктор Конрад Лоренц, доказао је да се тек излегли пилићи приљубљују уз први предмет на који наиђу пошто се испиле из јајета. Изгледа, дакле, да обичан чин приљубљивања заиста изазива код детета осећање сигурности. Установљено је још и то да младунче у чијем кавезу постоји само један трупац, који оно може да обгрли, подноси усамљеност боље од онога које нема чак ни то.

✲

У наредној фази експеримената у кавез се унесе лутка која има изглед страшног вука. Она одмах почиње да удара маљицама о добош правећи непријатну буку. Чим се то догоди, мајмунче се баца у наручје мајци од филца. По његовом изгледу јасно је да тражи заштиту. Затим, страх постепено ишчезава и, држећи се једном руком мајке, другом опрезно испитује предмете. Ако би се наново уплашило, опет би се бацило у мајчин загрљај. Научници су ишли даље и установили вредност заштитниковог покрета према хладном његовом присуству и установили да ће у случају страха младунче увек потражити заштиту код „мајке“ која се миче.

✲

Амерички научник доктор Харлоу сматра да је и радозналост један од основних инстинката код мајмуна-бебе, скоро исто толико важан као што је инстинкт глади и жеђи. Например, кад је у кавез унета метална плоча са неколико завртња од којих су црвени могли да се одврну а зелени не, мајмунче је после краћег времена докучило не само да се и једни и други окрећу око своје осовине, већ и то да се црвени могу одврнути. Инстинкт радозналости је толико јак да ове бебе подносе и извесне жртве, убоде, мале ударе струје и томе слично, али не одустају од покушаја испитивања непознатих предмета све док не задовоље радозналост.

✲

Подвргнути разним експериментима, мајмуни су показали мању радозналост за непомичне него за помичне објекте. Например, суд са воћем много мање их привлачи од мале електричне железнице у покрету.

Доктор Батлер, научник исте лабораторије за изучавање примата, једном приликом је изјавио следеће: „Догађа ми се да наједном не знам ко кога испитује, ја мајмунче или мајмунче мене“. Наиме, у жељи да сазна шта младунче ради кад у одаји никог нема, наредио је да се у зиду пробуши рупа. С друге стране он је дуго радио у свом кабинету а кад се на прстима приближио отвору, његово око сукобило се с другим плавим, доброћудним и радозналим оком које га је гледало. После тога, лекар је довео стручњаке да му начине компликовани систем огледала помоћу кога ће моћи да посматра животињу али која неће моћи да га примети. Међутим, кад је привукао око огледалу, поново је видео раширену зеницу свога сабрата по радозналости.

✲

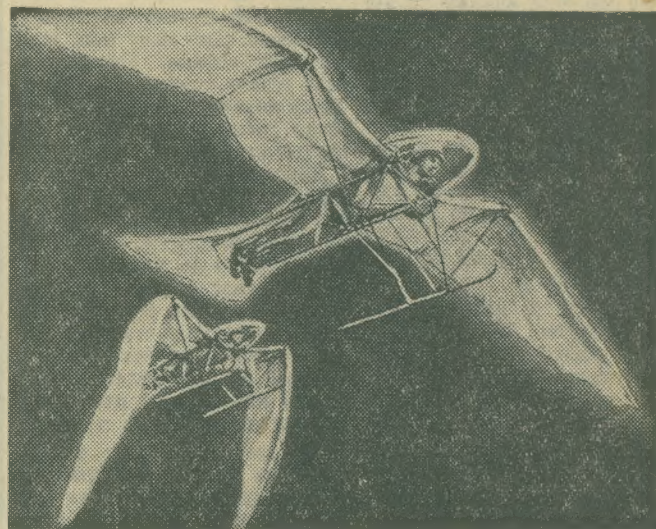
После низа закључака којима је обогаћена психологија, научници сада испитују један велики проблем код деце — сисање прста. Ово ће како они мисле, подуже трајати, а објект испитивања су такође мајмуни, мада између њих и деце постоји разлика и у томе што први сисају палац на нози а деца палац на руци.

Мајмуни су досад много помогли да упознамо нашу децу. Рекли су нам оно што бисмо иначе веома тешко сазнали, а научници у лабораторији у Висконсину признају да су њихова испитивања одиграла велику улогу у васпитању њихове сопствене деце.

ГЛЕЧЕРИ ИЗМИЧУ

Недавно су се у Обергуглу, у Аустрији, окупили научници да размене искуства у проучавању глечера на високим планинама и у поларном подручју. Највише се расправљало о смањењу глечера. У последње време су стручњаци са Универзитета у Инсбруку интензивно проучавали глечере у Алпима и установили да је, например, у Дахштајну од 1850 године до 1958 године нестало 480 милиона кубика леда. Од толике количине могао би да се подигне зид један метар дебео и 12 метара висок око целог полутара. Код неких глечера њихови језици су се скратили за више од хиљаду метара, тако да су се сами смањили просечно за 47% у односу на 1850 годину.

Ко ће добити награду?

Десетог априла 1959, француски град Бурж, у оквиру сајма, расписао је Међународну награду за авијацију помоћу мишићне снаге. Услов за награду од 100.000 франака састојао се у томе да летач пређе растојање бар од 10 метара и макар 50 сантиметара изнад тла на апарату без механичког, хидрауличког или електричног мотора. Другим речима, летилица је морала да лебди или да лети искључиво на основу мишићне снаге пилота.

Награда међутим није никоме додељена, јер иако многи проналазачи у Енглеској, Француској и Совјетском Савезу раде на усавршавању оваквих апарата ниједан још није успео да створи такво „савршенство“ да прелети десет метара. Да би их охрабрио, комитет за награђивање је повисио суму од 100.000 на 200.000 франака.

Овај извештај може да збуни неког од наших читалаца, ако му је случајно познато да је на дан 9 јула 1912 године, француски бициклистички шампион Габријел Пулен прелетео баш 10 метара и да је тиме добио награду Пежо.

Пуленова „летилица“, тешка 22 килограма, састојала се од два „крила“ са површином од 14 квадратних метара, а није била снабдевена никаквим мотором. Сем тога, Хеслер-Вилингеров моноплан прелетео је 1936 године у Немачкој четири пута отстојање од 200 метара на тачно два метра изнад земље. Елиса је добијала покретачку снагу од пилотових мишића на ногама и преносила се преко бициклистичких педала.

Награду вароши Бурже, међутим, није нико добио зато што је као услов постављено и то да летач крене из места, са земље, а не да се спусти низ падину или да скаче с неке висине. Па ипак, награда није узалуд расписана. Позитивно се зна да више озбиљних конструктора ради на пројектима апарата за летење помоћу човекове мишићне снаге и није искључено да ће се идућег априла забележити први успех.

То је био ЈЕДАН СТАРИ ТОП

Телефон на столу команданта контра обавештајног центра Гестапоа за место Б. на југу Француске, зазвонио је тог јутра неуобичајено рано. Високи мајор рошава лица, у затегнутој зеленој униформи са мртвачком главом и стреластим словима СС на оковратнику блузе приђе апарату и подиже слушалицу.

„Сасвим непознат...“

— Јесте ли то ви, Хајнц? — упита нервозно и, не сачекавши одговор додаде: — Да ли сте сигурни у то?

Глас са друге стране жице је говорио:

— Овог пута смо сигурни. Цео ваш план је у потпуности проведен и сасвим је сигурно да су новчанице лажне и израђене на истом месту где и све остале које смо похватали.

— Шта је са човеком који их је донео?

— Сасвим је непознат целој макијевској организацији у овом крају. Нисмо успели да га ухватимо, а и да јесмо ништа не бисмо сазнали већ само упропастили и оно што смо досада припремили за хватање целе групе.

Немачки мајор спусти слушалицу и приђе прозору. Улице су биле још пусте. Само се стражар шетао испред зграде Гестапоа а уједначена лупа његових клинцима поткованих кратких чизама допирала је чак горе.

„Сада сам бар сигуран“ — помисли он. Већ два месеца се у овом крају појављују огромне суме и франака и рајхсмарака. У почетку се сумњало да то дотура нека савезничка веза из Париза и да је новац прави. Али, сада је један од најбољих немачких стручњака тврдио да су новчанице лажне док су поуздани људи који су привидно „радили“ са покретом отпора са сигурношћу установили да оне не долазе ни из Париза ни из Марсеја. Веровао је поуздано да новац некако долази преко савезничких агената илегално из Швајцарске која је била удаљена свега неколико километара.

Али како? Контрола на граници је била стоструко појачана а осим тога на овом месту није ни било званичног прелаза. Зар су се агенти, под заштитом ноћи, успевали да прођу поред немачких пограничних стража? У то није веровао. Пошиљке су долазиле исувише често и редовно тако да би бар нека била ухваћена, а новца је било у толиким количинама и то све мањих вредности да је било просто невероватно. Па како је онда новац макијевцима ипак стизао?

Клопка

Да би то сазнали Немци су поставили клопку која је изгледала савршена. Пошто су утврдили да једна група њихових официра по скупе паре продаје оружје Французима, Гестапо их намерно није похватао већ пустио да делају убацивши само међу њих једног свог човека. Преко ове везе успели су сада да сазнају да су новчанице које су макијевци добијали не само непријатељске већ и лажне.

Други гестаповац налазио се, претварајући се као француски родољуб, међу онима који су куповали оружје. Али он је једино јавио да новац долази преко једног курира кога нико није познавао јер се лично никад није појављивао већ новац остављао на неком месту о коме би извештавао телефоном непосредно пре него што би требало да га подигну.

Све заседе и клопке постављене да ухвате тог тајанственог курира остале су без резултата можда и зато што Немци нису хтели исувише јавно да дејствују не би ли похватали целу организацију која дотура новац. Тако је већ трећа пошиљка оружја отишла непријатељу такорећи са „благословом“ Гестапоа.

Постојала је још једна претпоставка о којој је размишљао официр: да савезници из авиона не бацају тај новац на неко одређено место? Али контрола ваздушног простора била је овде готово савршена. Берлин је до сада имао стрпљења. Новац који су макијевци добијали није трошен само на оружје, већ и на нешто о чему немачки обавештајац није смео ни да мисли. Да велике суме новца нису довеле у искушење и неког из његовог штаба? Издаје су постојале све чешће. То је био почетак 1944 године. Морал у трупама је био слаб, а ситуација на фронтовима рђава.

Корпа с намирницама

У то исто време на свега неколико километара одатле, са оне стране швајцарске границе улазио је у двориште мале приватне фабрике сатова један аутомобил. Шофер је из задњег седишта извадио корпу са намирницама које је госпођица Берар, пријатељица власника фабрике, купила на оближњој пијаци. Велики вучјак, надајући се некој кобасици притрча и оњуши корпу а онда се увређено удаљи. Очигледно би му се месо више свиђало од уредно сложених свежњева новчаница које су се налазиле испод неколико редова воћа.

Фабрика је била стара и забачена, и без сирене која би најављивала крај радног времена за неколико десетина радника. Ту дужност је већ више од стотину година врло успешно обављао један стари топ још из Наполеоновог времена, који би тачно у три сата сваког дана опалио једанпут. Ни радници који су целог свог живота радили у овој фабрици нису примећивали да се звук топа последњих неколико месеци откако су долазили неки страни стручњаци да га поправе, нешто променио. Уосталом он се налазио у једној кули која је увек била закључана тако да га нико осим старог слуге Француза није послуживао. Нико није знао ни да старац има брата са оне друге стране границе који је чувао једно велико имање неког богаташа настањеног у Паризу.

Топ који се стотину година пунио обичним барутом, после „оправке“ примао је само нарочите гранате чија је челична кошуљица била пуна новчаница. Са невероватном тачношћу сваког дана оне су падале на увек исто место на имању у Француској.

Сви напори Немаца да открију како савезници снабдевају новцем своје француске пријатеље остали су без успеха. Немачки мајор је смењен и послан за казну на фронт, али ни онај који је дошао на његово место није био боље среће.

А оног дана када су се немачке трупе повлачиле из града долетела је тачно на време и последња граната али овог пута није у својој кошуљици носила новац већ само једну цедуљицу на којој је дрхтавом старачком руком било исписано: „Срећно ослобођење“.

ТАЈНА ПИРАМИДА

Многи научници су утрошили доста времена испитујући порекло египатских и астечких пирамида. Сматра се да је до данас о тој теми написано на хиљаде књига различите научне вредности, а пре кратког времена руски научник доктор Г. А. Певцов, изнео је и своје мишљење. По њему, пирамиде претстављају зодијачку светлост, која је нека врста репа комете, али који ствара наша Земља. Прашина која прати Земљу на њеном путу око Сунца и која од њега добија светлост, има облике пирамиде. Боље рећи, египатске и астечке пирамиде имају облик ове прашине. Прегледајући многобројне старе и свете текстове примитивних народа у којима се помиње овај феномен, доктор Певцов је дошао до закључка да би форма пирамида могла да се објасни на такав начин. Изгледа да су поједини примитивни народи обожавали зодијачку светлост као што се обожава божанство.

Четири године у звонику

Двадесетогодишњи Кинез Ченг Лин из Сингапура проживео је четири године на светионику у месту Ан Арбор у Сједињеним Државама. Недавно је неко чуо необичне гласове са звоника и позвао полицију, која је пронашла несрећног студента. Овај Кинез је 1955 године пао на испитима на техничком факултету и зато одлучио да се повуче и радије живи као пустињак него да се врати кући. Преко дана је спавао у звонику а увече одлазио да тражи храну.

КОРАЧАЊЕ ПО ТАВАНИЦИ

Сигурно сте се више пута запитали како је могућно да мува корача по таваници, а ми ћемо сада да вам на то питање дамо одговор: она то чини помоћу „вантуза“, али то не иде тако једноставно.

Доњи део мувине ноге састоји се од меке и млитаве опне коју она спушта на таваницу тако да ивице затегне помоћу мишића а средину ноге повлачи навише чиме ствара безваздушни простор, сличан вантузи, услед чега нога сасвим прионе. Кад жели да пође она олабави мишиће, „вантуза“ престаје да функционише јер је ушао ваздух и нога је слободна. Све се одиграва огромном брзином тако да мува иде по таваници сасвим обично. Захваљујући овом „механизму“, она је инсект са најбољом равнотежом.

ИРСКА БАЈКА

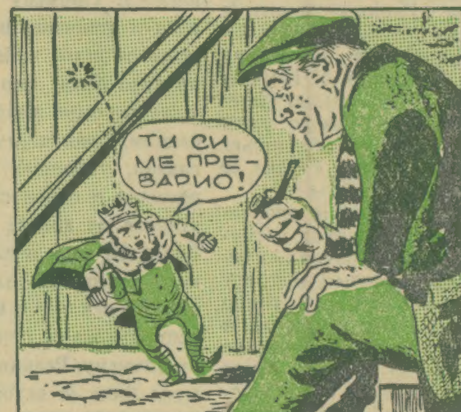
WALT DISNEY

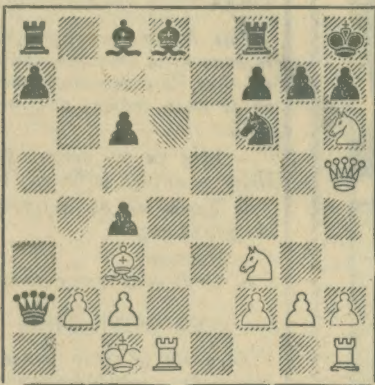

Учимо шах

XCV

Михаил Таљ је чувен по својој нападачкој, комбинаторној игри и жртвама којима прати своје комбинације. Он је такав играч да многи сматрају да је јачи и од самог Ботвиника, садашњег првака света у шаху.

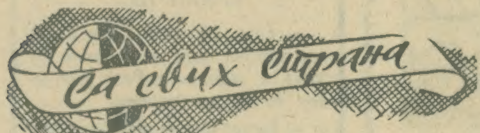
Овај дијаграм претставља позицију из партије коју је Таљ као бели, у осмом колу Турнира кандидата, одиграо са Смисловом. Материјално Смислов је нешто јачи. Сем тога, он напада Таљеву даму и скакача. Али Таљ, који је сада на потезу, извешће мајсторију својствену само правом шаховском генију.

1. Дх5:ф7 Да2—а1+ 2. Кц1—д2 Тф8:ф7 3. Сх6:ф7+ Кх8—г8 4. Тд1:а1 Кг8:ф7.

Из овог окршаја као што видесте, Смислов изиће слабији. Таљу ће бити потребна још само четири потеза да противника присили да преда партију.

5. Сф3—е5+ Кф7—е6 6. Се5:ц6 Сф6—е4+ 7. Кд2—е3 Лд8—б6+ 8. Лц3—д4.

И Смислов полаже оружје.

ПОШТО СЕ У ЕНГЛЕСКОЈ очекује ове године оштра зима, тамошњи лекари су већ почели да припремају једну ефикасну вакцину, помоћу које би се имунизирало 80% грађана против свих врста грипа и инфективних обољења.

★

ТАЧНО СЕ НЕ ЗНА колико људи у свету годишње умре од уједа животиња или убода отровних инсеката. Али, сакупљањем података дошло се до неких закључака. Према подацима Х. Заниха из САД, у Америци страда годишње просечно 215 људи од уједа змија и инсеката. Интересантно је да од уједа пчела, оса и стршљенова страда највише — 89 особа, од змија око 71, од отровних паукова 34, док од скорпиона и других инсеката око 20 људи.

★

НА ПРИНЦИПИМА које је поставио проф. Пикар градећи свој батискаф, сада се пројектује у Калифорнији брод за подморска истраживања. Нови брод биће ипак покретљивији, имаће већи круг деловања и носиће бољу научну опрему. Личиће више на подморницу него на батискаф. Биће тежак 83 тоне, а дуг 21 метар. Састојаће се од две на притисак отпорне сфере: предње, за три члана посаде и за све контролне, навигационе и испитивачке инструменте, и задње са батеријама и другом аутоматском опремом. У предњој сфери биће могућно да се дише и издржи до 49 часова испод воде, јер ће посаду савладати умор пошто нема места за одмор. У средини је тенк за баласт и сва потребна опрема за испитивања дна. Мотори ће омогућити брзину од 6 чворова на сат а на кљуну ће се налазити светло и звучни детектор.

★

КВАРЕЊЕ ЗУБА може се смањити. Доктор Ален Стралфорд из Малмеа у Шведској додавао је храни за децу фосфор и добио повољан резултат: за 50% мање кварних зуба.

★

ХЕЛИКОПТЕР НА АТОМСКИ ПОГОН припрема једно предузеће из Лос Анђелоса. Његова тежина биће 250 тона, дужина 90, а брзина 320 километара на час.

★

РУДНИК НИКЛА засад најбогатији на свету откривен је у Источној Немачкој. Садржај никла у руди износи 99,6% што претставља прави рекорд.

★

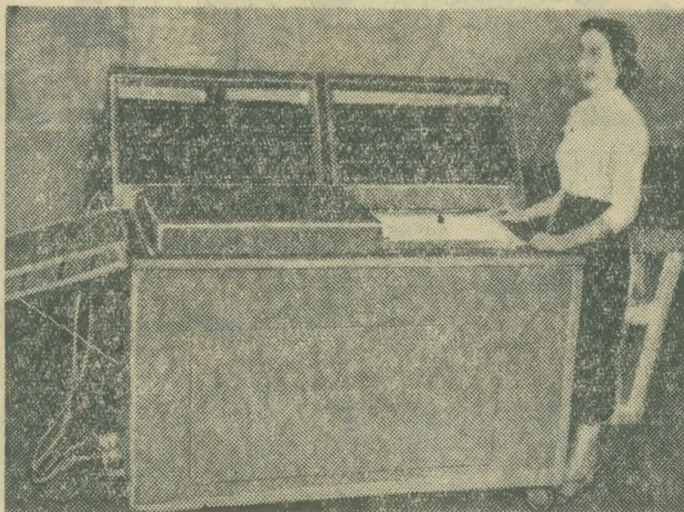
ЕТИЛЕН ДЕЛУЈЕ да парадајз сазри за 5—6 дана док диња, лимуни и поморанџе за 4—5. Без његовог дејства, нормално, парадајз сазрева за 10—12 дана, а диње, лимуни и поморанџе за 20—25.

★

У ЗАПАДНОМ БЕРЛИНУ је израђен један уређај за „тихе позиве" чији пријемник није већи од једног стила. Овакав систем биће од нарочите користи у надлештвима или хотелима јер се неће узнемиравати други људи. На сваком спрату зграде монтирају се спроводне цеви које су везане за централу. Сваки пријемник реагује и на најтиши позив одајући лако зујање тако да управник хотела преко ове централе добија одмах везу са својим персоналом.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

Машина за бројање гласова

Неколико хиљада гласачких листића ова машина може регистровати за један сат. Она замењује 125 чиновника и тиме смањује трошкове за 67 процената, а истовремено омогућује бржи преглед листића, што је за нестрпљиве „навијаче" веома корисно.

Сваки десети Американац је постао алергичан на пеницилин, каже се у једном саопштењу Медицинске академије у Сан Франциску. Узрок ове пре осетљивости лежи у честој употреби пеницилина који је, после аспирина најраспрострањенији лек у САД.

Супер-робот је инструмент произведен у Америци који има „дужност" да контролише неке друге роботе док они обављају своје компликоване радње. Он може зачас да открије све неисправности у механизму другог робота.

Мали „федер" за проширење прстена док је на прсту, пронашао је један енглески златар. Познато је да када се прстен не скида дуги низ година он се тешко више може да скине, јер прст одебља. Помоћу овог „федера" прстен може лакше да се покрене и да се премести на други део прста.

Шупљина у поквареном зубу повећава се а даље кварење се брже развија код лица која су „изолована у одајама од спољног света", него код оних која се слободно крећу. То се приметило код људи који служе за експерименте за интерпланетарни лет. Стручњаци кажу да је важно на то припазити, јер ће будући интерпланетарци највећи део свога времена проводити у затвореном простору.

Према тврђењу стручњака, данас се у свету говори више од 100 различитих језика. Овде нису урачунати дијалекти којих има несравњено више. Само у Африци има више од 1.000 дијалеката.

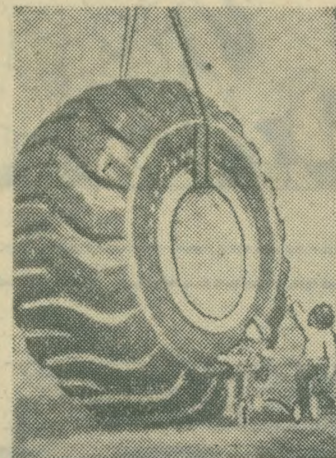
И КАЖЕ — „ХВАЛА"

Машина са бројчаницима продаје марке у неким поштама у САД. Купац убаци метални новац било које величине а окрене бројчаник на вредност марке коју жели. Машина изда марку, врати кусур и каже — „хвала".

ЗАБУНИО СЕ ДИРЕКТОР

Две недеље је већ била отворена изложба шведске Академије уметности и тек тада је сликар Ојвинд Фалстром приметио једну своју „слику" коју није био ни предао за излагање. Скинуо ју је одмах са зида, јер је то био комад платна у који је он завијао своју палету. Сасвим случајно се оно нашло међу његовим сликама, а директор изложбе је мислио да пред собом има дело рађено у некој новој сликарској техници, па га је „обесио".

ГУМА ТЕШКА 3 ТОНЕ

Ово је највећи гумени точак који је икад направљен. Висок је 3 метра а широк 1,2 метра, и кошта 14.000 долара. Намењен је камионима за земљане радове.

...кожа ајкуле покривена је безбројним

зубићима који, као и прави, имају живац, коштани део и глеђ.

...некада се у нашем народу тканина сомот називала аксамит или оксамит.

...на речном острву Чуиминадоу, које се налази у делти реке Јангцекјанг, живи око милион рибара и земљорадника.

...Ескими, који се хране готово искључиво месом, не бацају рибље главе и кости већ их кувају док сасвим не омекшају и затим их једу. На овај начин они, и не знајући, задовољавају потребу организма за калцијумом.

...јужноамерички мајмун звани патуљасти мрмосет висок је свега 7 сантиметара. Он потсећа на веверицу, а глас му је сличан птичијем цвркуту.

...у Индији инсекти униште око 3 милиона жита годишње, а у Источној Африци трећину целокупног приноса проса.

...један амерички научник тврди да су стари Викинзи имали да захвале за своју изузетну храброст упо

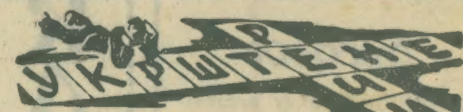

треби једне отровне печурке која је у њима изазивала бес и неку врсту јаросне екстазе.

...грожђе је, како научници сматрају, прво воће које је човек почео да гаји.

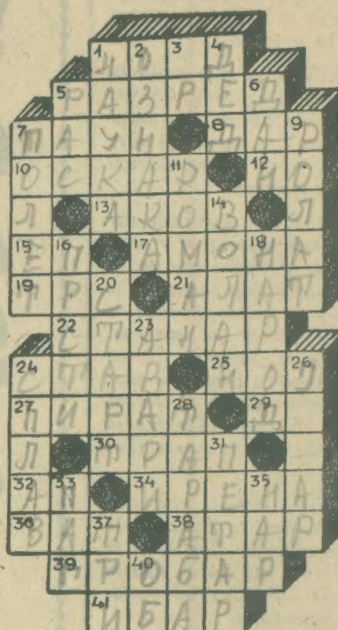
...најмањи биоскоп на свету налази се у Каракасу, у Венецуели: има свега 16 седишта.

...врабац лети брзином од 45 до 56 километара на час, а притом махне крилима 12 пута у секунду.

Водоравно: 1) север; 5) класа; 7) птица живописног перја; 8) поклон; 10) највећа филмска награда; 12) хемиски знак за нобелијум; 13) стара мера за течност; 15) спев; 17) старо име Љубљане; 19) чокот винове лозе; 21) прибор за рад; 22) закупац стана; 24) положај тела, поза; 25) птица тркачица; 27) гусар; 29) афирмација; 30) склониште у земљи за смештај зимнице; 32) скраћеница за аутономну покрајину; 34) име глумице Колесар; 36) јединица електричне енергије; 38) општинско подручје; 39) једна буба тврдокрилац; 41) наша река.

Усправно: 1) ученост; 2) симболи, обележја; 3) два иста слова; 4) очев отац; 5) стара српска престоница. 6) део недеље; 7) елан; 9) врста колача; 11) врста књижевног дела; 14) управљач на аутомобилу; 16) делови шаке; 18) нација; 20) почетак трке; 23) Обри; 24) примитивни пловни објекат; 26) наша река; 28) плот, ограда; 31) име књижевника Кочића; 33) острово на Јадрану; 35) јужно воће; 37) прост број; 40) река у Сибиру.

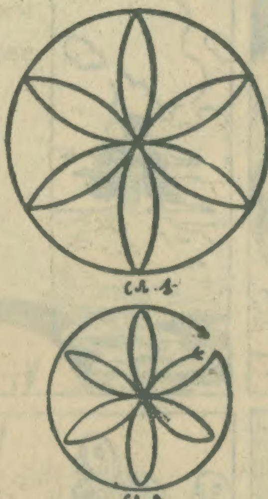
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Бари; 5) Болоња; 7) пола; 8) ето; 10) Елида; 12) ав; 13) Дима; 15) ум; 17) некад; 19) јод; 21) бара; 22) савана; 24) соли; 25) Або; 27) крава. 29) ар; 30) Сава; 32) ом; 34) Какањ; 36) бар; 38) лане; 39) колиба; 41) вата

Усправно: 1) болид; 2) Аладин; 3) ро; 4) иње; 5) Бол; 6) ата; 7) Печуј; 9) овуда; 11) амеба; 14) акана; 10) Мосор; 18) араба; 20) Далас; 24) скроб; 26) Орање; 28) авалит; 31) Акаба; 33) мак; 35) Ана; 37) ров; 40) ла.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

НЕОБИЧНА ЗВЕЗДА

Ко уме да нацрта ову звезду једним потезом писаљке?

Из слике 2 се види на који начин.

ВЕШТИНА

Покажите своме другу парче беле хартије и опкладите се са њиме да ћете хартију тако сакрити, да је он неће наћи, мада ће је видети.

Кад ваш друг изиђе из собе ви пажљиво обавите хартију око једне свеће. Кад ваш друг уђе можете бити сасвим сигурни да неће наћи хартију, мада ће видети свећу.

ДАШТО МИ ТИ ДАШТО

На једна си врата да изађеш пошо,
А кроз двоја врата напоље си дошо,
И кад мислиш да си напоље изишо
Тад си тек унутра потпуно ушо.

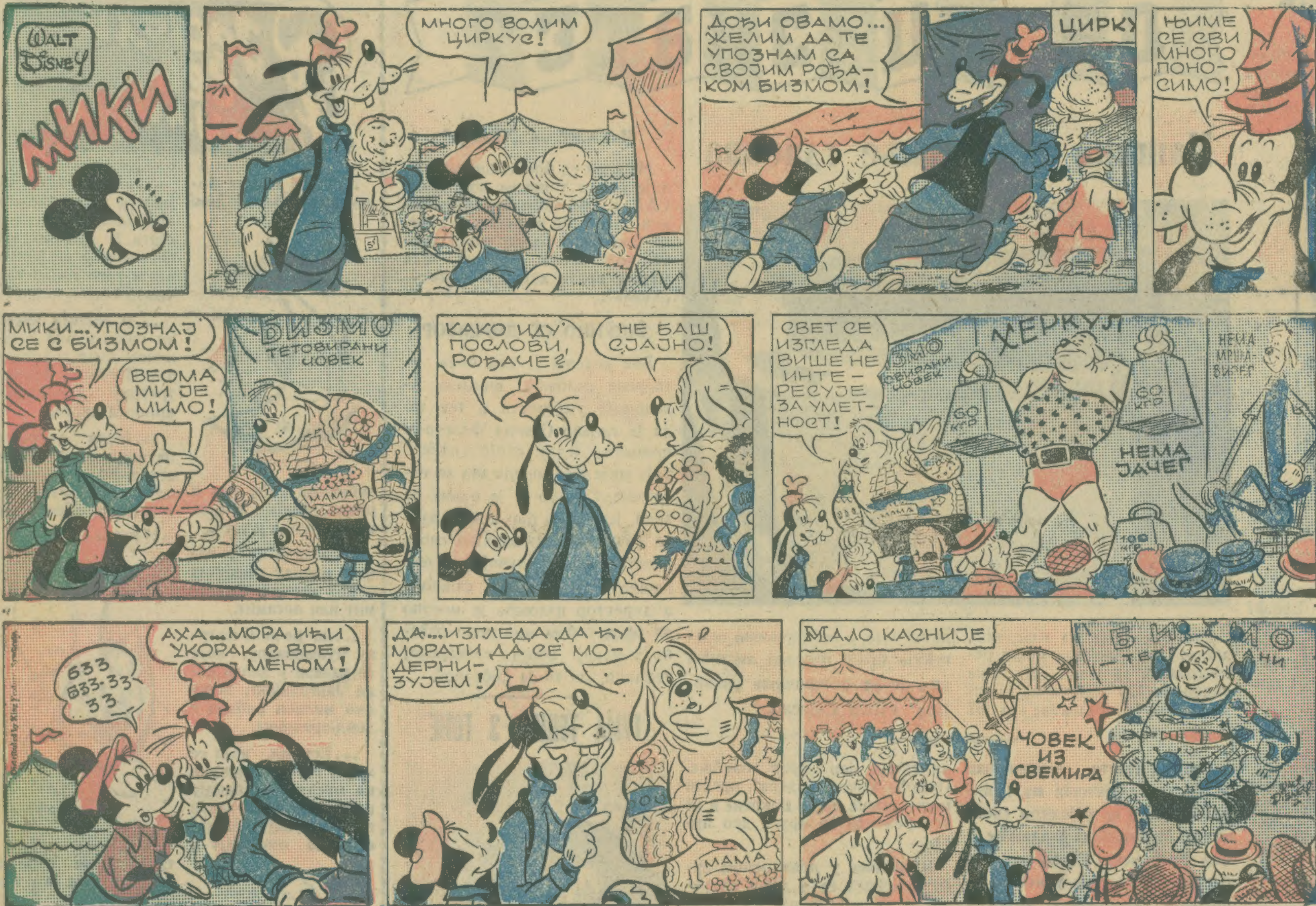
(Панталоне)

Расејени сликар

Ову слику је радио један расејани сликар и направио притом тринаест грешака.

(Код младића је једна ногавица са маншетом, а друга није, оковратник девојчице је с једне стране бео; абажур не стоји добро на мотки; једна младићева маншета на кошуљи има дугме а друга не; на десном рукаву дугмета стоје погрешно; кравата нема везе са оковратником; једно дугме је зашивено на левој страни капута; на десној ципели нема ђона и она има само два пара рупица; десна чарапа је црна а лева бела; унутрашњи круг простирке је недовршен; беба нема леви део оковратника, а на левој ципели нема потпетице).

ОНДА НИЈЕ РЕКАО НИШТА

Гаја донео књижицу која је била пуна опомена. Наравно, ујка Паја се разгоропадио па је било грдње до миле воље.

— Шта ти је рекао ујка Паја? — питала је Белка Гају.

— Треба ли да изоставим све ружне речи.

— Наравно.

— Онда није рекао ништа.

ХОРАЦИЈЕВЕ ПЧЕЛЕ

Хорације је гајио пчеле и једног дана једна пчела уједе Шиљу. Шиља се разгоропадио и затражио од Хорација да му за то да задовољење.

— Слушај Шиљо, покажи ми само која те је пчела ујела, а ја ћу је тако страшно казнити да ће и теби бити жао — одговорио је Хорације мирно.

КРАЋИ ПУТ

— Гајо, па ти не знаш да ми кажеш шта сте данас учили у школи, а Раја уме увек то да ми понови.

— Јесте, али његова је школа знатно ближа кући него моја.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта су минијатуре?

Шта је брактеат?

Шта је веризам?

Ко је била Ипатија?

Ко је био Десиславић Обрад?

ОДГОВОР

МИНИЈАТУРЕ *су првобитно биле украси на рукописима, којих је већ било код Египћана и Римљана. Доцније,*

то су слике малог формата на пергаменту, слоновој кости, металу. Минијатурно сликарство било је нарочито развијено у 18 и 19 веку.

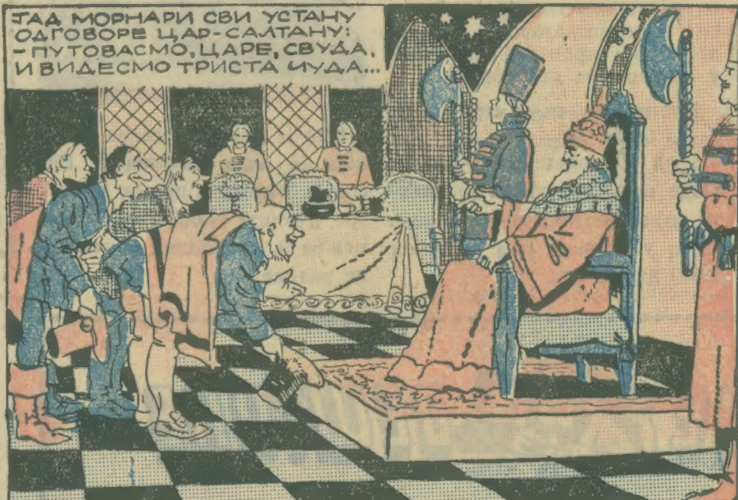
БРАКТЕАТ *је био немачки средњовековни новац, обично сребрн, ређе златан. На скандинавском златном брактеату налазили су се фантастични ликови и натписи.*

ВЕРИЗАМ *је уобичајени назив за нови реализам у италијанској књижевности и уметности. Затим, веризам је правац у оперској музици: узимање мотива из стварног, свакодневног живота. Почео је Вердијевим и Бизеовим операма. Његови прави претставници су Маскањи (Кавалерија Рустикана) и Леонкавало (Бајацо).*

ИПАТИЈА *је била учитељица новоплатонске филозофије у Александрији. Погинула је 415 године, као жртва прогоњења незнабожаца од разјарених хришћана.*

ДЕСИСЛАВИЋ ОБРАД *био је златар у Котору. Живео је у 14 веку. Познат је његов сребрни олтар који је краљ Милутин поклонио цркви св. Николе у Барију, у Италији.*

Бајка о цару Салтану

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић. Београд, Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика", штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 101 707/1 82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају.